

Saamenkielinen mielenterveyskuntoutus

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus

13.4.2026

Kela

PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1 Kuntoutuksen asiakas.....	4
2 Hyvä kuntoutuskäytäntö	5
2.1 Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta.....	6
2.2 Omakuntoutus osaksi asiakkaan arkea.....	6
2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys.....	7
3 Kuntoutuksen järjestäminen	7
3.1 Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja.....	7
3.2 Kuntoutuksen toteuttaminen	7
3.3 Kuntoutuksen kesto ja rakenne.....	9
3.4 Tapaamisten määrät ja niiden pituus	10
4 Kuntoutuksen toteuttaminen	11
4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen kuntoutuksen alkamista.....	11
4.2 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen aikana	13
4.3 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen jälkeen	19
5 Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö.....	20
5.1 Moniammatillinen tiimi	20
5.2 Moniammatillisen tiimin tehtävät	20
5.3 Moniammatillisen tiimin kokoonpano	21
5.4 Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön tehtävät ja kokemusvaatimukset	23
6 Palveluntuottajan kokemus.....	25
7 Kuntoutuksessa käytettävät tilat.....	26
7.1 Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat.....	26
8 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta.....	27
8.1 Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus	27

Johdanto

Saamenkielinen mielenterveyskuntoutus on pitkäkestoista kuntoutusta 18-67 -vuotiaalle saamenkieliselle tai saamelaiskulttuurin mukaista kuntoutusta tarvitsevalle asiakkaalle. Kuntoutus on tarkoitettu myös asiakkaan läheisille ja yhteisölle. Asiakkaalla on todettu lievä tai keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö, kaksisuuntainen mielialahäiriö, traumaperäinen stressihäiriö tai joku muu traumaan liittyvä pitkäaikainen oireisto. Kuntoutus toteutetaan moniammatillisesti ja se perustuu asiakkaan aktiiviseen toimijuuteen sekä tiiviiseen yhteistyöhön hänen arkeensa kuuluvien läheisten ja vertaisten kanssa. Yhteistyötä tehdään myös tarvittavien toimijoiden, kuten terveydenhuollon sekä asiakkaalle merkityksellisten yhteisön jäsenten kanssa.

Saamenkieliseen mielenterveyskuntoutukseen osallistuva asiakas saa tietoa trauma- ja mielenterveysoireista aiheutuvien haasteiden ymmärtämiseen, sekä tukea jaksamisensa, toimintakykynsä ja arjen hallintataitojensa vahvistamiseen. Kuntoutus kohdennetaan aikuiselle, joka on työelämässä, palaamassa työelämään tai opintoihin, kuntoutustuella tai opiskelee.

Saamenkielinen mielenterveyskuntoutus järjestetään kasvokkaisena kuntoutuksena, kasvokkaisen kuntoutuksen ja etäkuntoutuksen yhdistelmänä tai vaihtoehtoisesti kokonaisuudessaan etäkuntoutuksena.

Kela järjestää ja korvaa kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005 annetun lain perusteella. Saamenkieliseen mielenterveyskuntoutukseen osallistuva on Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen asiakas (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 12§).

Palvelukuvauksen rakenne

Tämän Kelan kuntoutuksen palvelukuvauksen muodostaa **2 osaa**, jotka ovat

- kuntoutuspalvelun osa
- yleinen osa.

Palvelukuvauksen osat on sijoitettu tähän kokonaisuuteen peräkkäin ja molemmilla osilla on oma kansilehtensä sekä sisällysluettelonsa.

Palveluntuottaja sitoutuu toteuttamaan saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen tämän palvelukuvauksen sekä yleisen osan periaatteiden ja vaatimusten mukaisesti. Nämä osat täydentävät toisiaan, ja niitä molempia sovelletaan Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

1 Kuntoutuksen asiakas

Saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen asiakas on 18-67-vuotias saamenkielinen tai saamelaiskulttuurin mukaista kuntoutusta tarvitseva henkilö, jolla on asianmukaisesti diagnosoitu jokin seuraavista:

- lievä tai keskivaikea masennus **tai** ahdistuneisuushäiriö **tai** kaksisuuntainen mielialahäiriö
- traumaperäinen stressihäiriö **tai** joku muu traumaan liittyvä pitkäaikainen oireisto

Palveluntuottajalla on oltava valmius toteuttaa kaikkien edellä mainittujen kohderyhmien kuntoutusta.

Kuntoutuksessa huomioidaan aina myös asiakkaan läheiset. Läheisiin kuuluvat asiakkaan itsensä määrittämät omaiset tai läheiset tai vertaiset tai sukulaiset tai yhteisön jäsenet.

Lisäksi

- asiakkaan ensivaiheen hoitajakso on päättynyt tai hänen tilanteensa on muuten vakiintunut ja asiakas pystyy osallistumaan täysipainoisesti kuntoutuksen kaikkiin osa-alueisiin
- asiakkaalla on pitkäkestoisen ja monimuotoisen kuntoutuksellisen tuen ja ohjauksen tarve
- terveydenhuolto on arvioinut, että asiakas tarvitsee tilanteessaan kuntoutusta ja että asiakas hyötyy siitä

- asiakkaalla on tuen tarvetta opinnoissa tai työelämässä tai niihin palaamisessa, tai vaikeuksia sosiaalisissa ja/tai arjen hallinnan taidoissa, joihin saamenkielisellä mielenterveyskuntoutuksella voidaan vaikuttaa
- kuntoutukseen osallistuvan asiakkaan terveydentilan on mahdollistettava osallistuminen täysipainoisesti kuntoutukseen

Saamenkielinen mielenterveyskuntoutus ei sovellu asiakkaalle

- jonka terveydentilan selvittelyt ovat vielä kesken siten, että kuntoutuksen tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta ei voida arvioida
- jolla on ajankohtaisesti niin vaikea oireisto, ettei kuntoutus ole tarkoituksenmukainen eikä asiakas pysty hyötymään kuntoutuksesta
- jolla on hoitamaton päihdeongelma

2 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Laadukas ja tavoitteellinen kuntoutus edellyttää yhdessä asiakkaan kanssa asetettuja kuntoutuksen tavoitteita, jotka ovat asiakkaalle saavutettavia ja merkityksellisiä. Lisäksi asiakkaan kuntoutuksesta saaman hyödyn tulee olla mahdollisimman merkityksellinen ja pitkäaikainen.

Tavoitteisiin pääsemiseksi valitse palveluntuottajana asiantuntijuutesi perusteella

- kunkin asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen soveltuvat toimintatavat ja menetelmät
- kuntoutuksen toteuttavat moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt, jotka vastaavat kaikista asiakkaan kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden toteutuksesta asiakkaan kanssa koko asiakkaan kuntoutuksen ajan.

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että asiakas

- voi luottaa kuntoutuksessa käytettävien menetelmien ja toteutustapojen (ml. etäkuntoutus) pohjautuvan tieteelliseen näyttöön tai olevan muuten vakiintuneita ja yleisesti hyväksyttyjä

- voi luottaa, että kuntoutuksessa hyödynnetään yleisesti hyväksyttyjen psykoterapeuttisten suuntausten viitekehyksiä (mm. Käypä hoito -suositus) ja traumatietoista työtettä
- voi luottaa, että saamelaiskulttuuri huomioidaan kuntoutuksen toteutuksessa ja suunnittelussa
- kokee vuorovaikutuksen olevan arvostavaa ja kulttuurisensitiivistä ja hänen kuntoutukseensa on valmistauduttu
- osallistuu kuntoutuksensa suunnitteluun (ml. omakuntoutus) ja itseään koskevaan päätöksentekoon sekä saa sitä varten yleistä ja kohdennettua tietoa
- tunnistaa toimintakykynsä vaikuttavat tekijät, tunnistaa rajoitteiden lisäksi vahvuutensa sekä yksilö- ja ympäristötekijöitä, jotka mahdollistavat toivotun muutoksen.

2.1 Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että asiakas

- kokee yhdessä asetetut kuntoutuksensa tavoitteet itselleen merkityksellisiksi
 - Varmista, että asiakkaan kuntoutuksen tavoitteet ovat realistisia, aikataulutettuja sekä tarkoituksenmukaisia.
- näkee muutoksen mahdollisena ja kykenee sitoutumaan työskentelyyn, jota tavoitteiden saavuttaminen edellyttää
- kokee kuntoutuksessaan keskittyttävän olennaisiin asioihin ja kuntoutus on asetettujen tavoitteiden mukaista
- voi olla varma, että kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista ja siihen tarvittavaa työskentelyä arvioidaan yhteistyössä koko kuntoutuksen ajan.

2.2 Omakuntoutus osaksi asiakkaan arkea

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että asiakas

- saa voimavaroja kuntoutumisessa tarvittavaan aktiiviseen työskentelyyn ja kykenee käyttämään niitä arjessa
- kokee harjoitteet ja kuntoutumista tukevat toimintatavat itselleen mielekkäiksi, helposti omaksuttaviksi ja omaan kulttuuriin mukautettaviksi

- oppii keinoja, joilla hän voi muokata toimintatapojaan ja ympäristöään kuntoutumista edistäviksi
- kokee saavansa ratkaisuja oireista johtuviin arjen haasteisiin
- saa mahdollisuuden oppia uusia elämäntapoja ja taitoja.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 1.3: Hyvä kuntoutuskäytäntö.

2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- tarvittavat asiakkaan verkostot osallistuvat kuntoutukseen asiakkaan tarpeiden mukaisesti
- yhteistyö läheisten ja eri toimijoiden kanssa on merkityksellistä tavoitteellisessa ja pitkäjänteisessä kuntoutumisessa
- asiakas tietää eri toimijoiden tehtävät ja heidän osuutensa kuntoutuksessa
- erilaista osaamista ja näkökulmia yhdistävä moniammatillinen yhteistyö toteutuu
- viestintä asiakkaan ja eri toimijoiden kanssa on toimivaa ja selkeää sekä toteutuu sovitusti.

3 Kuntoutuksen järjestäminen

3.1 Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja

Asiakas valitsee itselleen sopivimman palveluntuottajan valtakunnallisesti hyväksytyistä palveluntuottajista.

3.2 Kuntoutuksen toteuttaminen

3.2.1 Kuntoutuksen tarkoitus ja tavoite

Saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen tarkoituksena on, että asiakas saa kulttuurisensitiivisyys huomioiden mm.

- tietoa erilaisista mielenterveyden haasteista siten, että ymmärrys omaan hyvinvointiin ja toimintakykyyn vaikuttavista asioista lisääntyy
- vertaisten, läheisten sekä hänelle merkityksellisten yhteisön jäsenten tukea

- vahvistusta hyväksyä erilaiset oireet osana elämäänsä ja kykenee löytämään itselleen/omaan elämäntilanteeseensa soveltuvia selviytymiskeinoja.
- tukea voimavarojensa vahvistamiseksi
- vahvistusta osallisuuteen ja mahdollisuuksia toimia osana yhteisöä
- tukea ja keinoja omien arjen haasteiden ja niiden ilmenemisten kanssa

Auta asiakasta jäsentämään omaa elämäntilannettaan ja toimimaan omien kuntoutustavoitteidensa saavuttamiseksi. Toteuta asiakkaan kuntoutus asetettujen tavoitteiden ja palvelukuvauksen mukaisena ja siten, että se on asiakkaalle mielekästä sekä hyödyllistä.

3.2.2 Toteutustapa

Toteuta kuntoutus järjestämällä

- tapaamisia
- verkostotapaamisia
- ryhmätapaamisia asiakkaalle
- yhteisötapaamisia asiakkaan itsensä määrittämille omaisille/läheisille/vertaisille/sukulaisille/yhteisön jäsenille

Toteuta tapaamiset asiakkaan ja tarvittavien arjen toimijoiden kanssa tilanteen vaatimalla tavalla ja palvelukuvauksen mukaisesti. Toteuta kuntoutus asiakkaan tarpeiden mukaan eri arjen ympäristöissä.

Jaksota kuntoutukseen sisältyvät erilaiset tapaamiset ja toimet siten, että niistä muodostuu eheä, asiakkaan kuntoutustarpeeseen vastaava kokonaisuus.

3.2.3 Tulkkaus kuntoutuksessa

Kela järjestää saamen kieltä puhuvalle asiakkaalle tulkkausta hänen omalla kielellään, jos kuntoutuspalvelussa käytetään suomen kieltä tai muuta kuin asiakkaan puhumaa saamen kieltä. **Lisätietoja** Yleinen osa, luku 9: Tulkkaus.

3.2.4 Etäkuntoutuksen toteutus

Saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen tapaamisia on mahdollista toteuttaa kasvokkaisina tapaamisina ja/tai etäkuntoutuksena. Etäkuntoutus toteutetaan reaaliaikaisina kuvapuheluin. Toteuta kuvapuheluja tarvittaessa myös iltaisin (ma–pe).

Toteuta etäkuntoutusta siten, että

- arvioit ensin yhdessä asiakkaan kanssa, soveltuuko etäkuntoutus asiakkaalle toteutustapana
- asiakas kokee etäkuntoutuksen itselleen toimivaksi ja asiakkaan kuntoutumista edistäväksi toteutustavaksi. Arvioi myös etäkuntoutuksen toimivuutta koko kuntoutuksen ajan ja tee toteutustapaan liittyviä muutoksia, jos ne ovat tarpeen
- asiakas saa tarvittaessa perehdytystä etäkuntoutuksessa käytettäviin laitteisiin ja sovelluksiin
- asiakas voi luottaa henkilöstön valmiuksiin ja osaamiseen toteuttaa etäkuntoutusta
- varmistat, että etäkuntoutuksessa käytettävät yhteydet ja sovellukset ovat tietoturvallisia.
- noudatat ohjeistusta, jonka Lupa- ja valvontavirasto on antanut etäpalveluista.

Huomioitavaa: Palveluntuottajalla pitää olla valmiudet toteuttaa kuvapuheluita asiakkaan tarpeen mukaisesti. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 5: Etäkuntoutuksen toteutus.

3.3 Kuntoutuksen kesto ja rakenne

Saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen kokonaiskesto on **enintään 12 kk**, mukaan lukien ennakko- ja seurantatapaamiset.

Kuntoutuksen sisältö:

1. 1 yksilöllinen enakkoyhteydenotto asiakkaaseen
2. 1 yksilöllinen perehdytys asiakkaalle etäkuntoutukseen tarvittaessa
3. enintään 12 yksilöllistä tapaamista asiakkaan kanssa
4. 2-3 verkostotapaamista asiakkaan hoitotahon ja/tai arjen toimijoiden kanssa

5. enintään 5 ryhmätapaamista asiakkaiden kanssa
6. enintään 2 yhteisötapaamista asiakkaiden ja heidän läheistensä kanssa
7. enintään 2 yksilöllistä seurantatapaamista asiakkaan kanssa.

3.4 Tapaamisten määrät ja niiden pituus

Toteuta tapaamiset seuraavasti (toteutus maanantai - lauantai):

- **Ennakkoyhteydenotto** puheluna tai kuvapuheluna asiakkaaseen ennen kuntoutuksen alkua.
 - o Etukäteisneuvottelun kesto **on keskimäärin 30 minuuttia.**
- Tarvittaessa **etäkuntoutuksen perehdytys** yksilöllisenä kuvapuheluna.
 - o Perehdytyksen kesto on **keskimäärin 30 minuuttia.**
- **Enintään 12 yksilöllistä tapaamista** asiakkaan (ja tarvittavien läheisten) kanssa.
 - o Tapaamisten kesto on **60 tai 90 minuuttia/tapaaminen** ja se määräytyy asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan. Jos tapaamisessa käytetään tulkkia, varataan tapaamiselle lähtökohtaisesti 90 minuuttia.
 - o Toteuta tapaamiset kasvokkain asiakkaan arjen ympäristöissä, palveluntuottajan toimipisteessä tai kuvapuheluna.
- Kuntoutuksen aikana **2-3 verkostotapaamista** asiakkaan sekä asiakkaan hoitotahon ja/tai tarvittavien arjen toimijoiden kanssa.
 - o Verkostotapaamisten kesto on keskimäärin 90 minuuttia/tapaaminen.
 - o Toteuta verkostotapaamiset kasvokkain tai kuvapuheluna.
- Enintään **5 ryhmätapaamista** asiakkaiden kanssa.
 - o Ryhmätapaamisen kesto on 90 minuuttia.
 - o Toteuta ryhmätapaamiset kasvokkain tai ryhmämuotoisina kuvapuheluna.
- Enintään 2 yhteisötapaamista 8 asiakkaan ja heidän läheisensä kanssa.
 - o Yhteisötapaamisen kesto on keskimäärin 4 tuntia.

- o Toteuta yhteisötapaamiset kasvokkain tai ryhmämuotoisina kuvapuheluina.
- **1-2 yksilöllistä** seurantatapaamista asiakkaan kanssa.
 - o Tapaamisten kesto on 60 minuuttia.
 - o Toteuta seurantatapaamiset kasvokkain tai kuvapuheluina.

Huomioitavaa: Kasvokkain toteutettujen tapaamisten matkoihin käytetty aika ei sisälly tuntimäärään. Ennakkoyhteydenotto, etäkuntoutuksen perehdytys ja seurantayhteydenotot eivät sisälly yksilöllisten tapaamisten määrään.

4 Kuntoutuksen toteuttaminen

4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen kuntoutuksen alkamista

4.1.1 Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen

Ota asiakkaaseen yhteyttä puheluna tai kuvapuheluna **2 viikon kuluessa** kuntoutuspäätöksen saapumisesta.

Ennakkoyhteydenoton tavoite on, että

- varmistat yhdessä asiakkaan kanssa, että saamenkielinen mielenterveyskuntoutus soveltuu hänelle ja se on oikea-aikaista ottaen huomioon asiakkaan terveydentilan ja elämäntilanteen
- asiakas saa tarkempaa tietoa esim.
 - o kuntoutuksen toteutusaikataulusta ja kuntoutuksen toteuttajasta
 - o kuntoutuksen sisällöstä, toimintavoista ja mahdollisuudesta toteuttaa kuntoutus myös kuvapuheluina
 - o ryhmätapaamisten toteuttamisesta niin, että asiakkaan kanssa arvioidaan ryhmään osallistumisen soveltuvuutta asiakkaalle
- asiakas voi itse vaikuttaa kuntoutuksen sisältöön, toteutukseen, aikatauluun ja tapaamisten paikkaan sekä voi luottaa siihen, että asiakkaan ja hänen läheistensä erityistarpeet tulevat huomioiduksi
- asiakas pystyy valmistautumaan tulevaan kuntoutukseen esim. miettimällä etukäteen millaisia tavoitteita ja toiveita hänellä on kuntoutukselle

- o tue asiakasta itselleen merkityksellisten kuntoutustavoitteiden asettamisessa
- kartoitat yhdessä asiakkaan kanssa, keitä työryhmän jäseniä, arkeen liittyviä toimijoita ja muita yhteistyötahoja asiakkaan kuntoutuksessa tarvitaan ja sovitaan verkoston toimintatavoista
- asiakkaalle annetaan mahdollisuus esittää kysymyksiä kuntoutuksesta ja toiveita sen toteutuksesta
- kerrot asiakkaalle etukäteen kuntoutuspalvelussa käytettävistä mittareista.

Huomioitavaa: Jos ennakkoyleistydenotossa ilmenee, että kuntoutus on asiakkaalle toteutusajaltaan tai sisällöltään sopimaton tai toimimaton, sitä ei ole tarkoituksenmukaista aloittaa. Ole tässä tilanteessa välittömästi yhteydessä Kelaan.

4.1.2 Etäkuntoutuksen perehdytys

Toteuta tarvittaessa ennen kuntoutuksen alkamista yksilöllinen puhelu tai kuvapuhelu, jossa perehdytät asiakkaan etäkuntoutukseen. Perehdytyksen antaa sellainen moniammatillisen tiimin ammattihenkilö tai muu palveluntuottajan henkilöstöön kuuluva henkilö, jolla on etäkuntoutuksen perehdytykseen tarvittava osaaminen.

Yksilöllisen etäkuntoutuksen perehdytyksen kesto on **keskimäärin 30 min.**

Toteuta etäkuntoutukseen perehdytys yksilöllisenä kuvapuheluna siten, että kuvapuhelun aikana

- asiakas harjoittelee käytännössä, miten etäkuntoutuksessa käytettävä sovellus toimii kuvapuheluissa
- asiakas saa opastusta ja kannustusta osallistua kuntoutuksen ryhmämuotoisiin osioihin koko kuntoutuksen ajan
- asiakas saa tietoa asioista, jotka hänen on otettava kuvapuheluissa huomioon (esim. tila, josta asiakas osallistuu kuvapuheluun, ja asiakkaan sijoittuminen suhteessa kameraan kuvapuhelun aikana)
- asiakas tietää, miten hänen tulee toimia, jos kuvapuheluiden aikana tulee teknisiä ongelmia

- asiakas saa ohjeet turvallisuudesta kuvapuhelujen aikana (esim. toimintaohjeet poikkeustilanteisiin, kuten sairauskohtauksen varalle)
- asiakas saa ohjeistusta, miten hän ottaa huomioon etäkuntoutuksen tietoturvan, tietosuojan ja yksityisyydensuojan.

4.2 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen aikana

4.2.1 Yksilöllisten tapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta **asiakkaan tapaamiset aina hänen tarpeen ja tilanteen** vaatimalla tavalla. Kutsu tapaamisiin lisäksi myös mahdollisesti tarvittavat arjen toimijat.

Tapaamisten tavoite on, että

- asiakas oppii ymmärtämään oireitaan ja käyttäytymistään sekä suhtautumaan tilanteisiin rakentavasti
- asiakas ottaa käyttöön itselleen sopivia arjen sujuvuutta parantavia keinoja
- asiakas oppii keinoja vahvistaa vuorovaikutus- ja tunnetaitoja
- asiakkaan omakuntoutus varmistetaan tapaamisten välillä välitehtävien avulla
- omakuntoutus vahvistuu ja kuntoutuksessa opitut taidot siirtyvät arjen toimintaan ja yhteisöön
- kuntoutuksen päätösvaiheessa asiakkaan kanssa sovitaan mm. keskeisistä kuntoutuspalautteeseen kirjattavista asioista.

Välitehtävät

Suunnittele asiakkaan kanssa yhdessä erilaisia omakuntoutusta tukevia välitehtäviä toteutettaviksi tapaamisten välisinä aikoina. Välitehtävien tavoitteena on tukea asiakasta muokkaamaan omia toimintatapojaan ja sitoutumaan kuntoutumiseen, sekä auttaa asiakasta toteuttamaan omakuntoutusta arjessaan.

Toteutuspaikka

Toteuta tapaamiset

- asiakkaan arjen ympäristöissä (esimerkiksi kotona, luonnossa, työ-, opiskelupaikalla, harrastuksissa jne.)

- palveluntuottajan toimipisteessä
- kuvapuheluina.

Valitse toteutuspaikka käsiteltävän aiheen sekä asiakkaan tarpeen ja tilanteen mukaan.

Ota toteutuspaikan valinnassa **aina huomioon asiakkaan yksilöllinen tilanne, lähtökohdat ja toiveet.**

Huomioitavaa: Kuntoutuksen henkilöstöllä pitää olla valmius liikkua asiakkaan luo sen hyvinvointialueen tai Pääkaupunkiseudun (Helsinki, Vantaa, Espoo, Kauniainen) sisällä, jossa palveluntuottajan toimipiste sijaitsee. Palveluntuottajalla pitää olla yleisen osan luvussa 14.1 edellytetty vakuutusturva voimassa kuntoutustoiminnan aikana.

Osallistujat

Tapaamisiin osallistuvat:

- **aina** asiakas **tai** asiakas ja hänen läheisiä
- **aina vähintään 1 moniammatillisen tiimin ammattihenkilö** tilanteessa, jossa on läsnä vain asiakas
- **aina vähintään 2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä**, tilanteessa, jossa on asiakkaan lisäksi mukana muita läheisiä
- ne asiakkaan kanssa **yhteisesti sovitut** tarvittavat toimijat ja yhteistyötahot, jotka liittyvät oleellisesti asiakkaan arkeen.

4.2.2 Verkostotapaamisten toteutus ja tavoite

Järjestä **2-3 verkostotapaamista asiakkaan ja hänen arjen toimijoiden, hoitavan tahon ja/tai opiskelu- tai työterveyshuollon** kanssa esim. hoidon, jatkokuntoutuksen ja muiden palveluiden järjestämiseksi. Moniammatillinen tiimi ja asiakas yhdessä arvioivat, keiden vastuutoimijoiden on asiakkaan tilanteessa, tarkoituksenmukaista osallistua verkostotapaamiseen. Verkostotapaamisten määrä perustuu asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen ja tilanteeseen. Toteuta verkostotapaamisia kuntoutuksen aikana, jotta niissä voidaan arvioida yhteisten tavoitteiden toteutumista ja eri toimijoiden työnjakoa. Tapaamisissa myös sovitaan, miten verkosto toimii yhdessä asiakkaan kuntoutuskokonaisuuteen sopivalla tavalla ja hänen tarpeensa mukaisesti.

Verkostotapaamisten tavoite on, että

- asiakas ja eri toimijat varmistuvat siitä, että kaikkien näkökulmat tulee huomioitua kuntoutuksen toteutuksessa
- asiakas tuntee eri toimijat, tietää heidän vastuunsa kuntoutuksessa ja ymmärtää yhteistoiminnan päämäärät ja tavoitteet
- kuntoutuksen yhteisiä tavoitteita ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen aikana
- ammattihenkilöt tukevat asiakasta löytämään konkreettisia keinoja omakuntoutukseen ja arjen sujuvoittamiseen
- yhteistyö on luottamuksellista ja toimivaa
- asiakas tietää, keihin arjen toimijoihin hän voi tarvittaessa ottaa yhteydessä
- kuntoutuksen päätösvaiheessa asiakkaan ja tarvittavien toimijoiden kanssa sovitaan tarvittaessa kuntoutumisen jatkosuunnitelma.

Toteutuspaikka**Toteuta verkostotapaaminen vaihtoehtoisesti**

- asiakkaan arjen ympäristöissä
- palveluntuottajan toimipisteessä
- kuvapuheluna.

Huomioitavaa: verkostotapaamiset voivat toteutua a) kasvokkain, b) kuvapuheluna tai c) tapaamisina, joissa osa toimijoista osallistuu kuvapuheluna ja osa kasvokkain asiakkaan arjen ympäristössä tai palveluntuottajan toimipisteessä.

Osallistujat**Verkostotapaamisiin osallistuvat:**

asiakkaan ja 2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilön lisäksi asiakkaan tarpeen mukaisesti

- terveydenhuolto
- oppilaitos/työterveyshuolto
- muita asiakkaan arkeen liittyviä toimijoita
- tarvittavia yhteistyötahoja.

4.2.3 Asiakkaiden ryhmätapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta enintään 5 ryhmätapaamista asiakkaille. Järjestä asiakkaiden väliset ryhmätapaamiset säännöllisesti. Suosituksena on, että tapaamiset toteutetaan samojen asiakkaiden kanssa, samana viikonpäivänä ja samaan kellonaikaan. Huomioi tapaamisten ajoituksessa asiakkaiden mahdollisuudet osallistua ryhmätapaamisiin.

Ryhmätapaamisten tavoitteina on, että asiakas

- saa tietoa sairaudestaan ja oireistaan ja niiden merkityksestä hänen ja läheistensä elämään
- saa keinoja pärjätä mielenterveyden haasteiden ja oireiden kanssa
- saa harjoitteiden avulla vahvistusta itsetuntemukselle ja positiiviselle minäkuvalle
- voi jakaa omia arjen kokemuksiaan ja saa vertaistukea.

Huomioi asiakkaiden ryhmien toteutuksessa saamelaiskulttuurin erityispiirteet sekä osallistujien erityistarpeet, kuten heidän kielitausta.

Huomioitavaa: Ryhmätapaamisissa tulee huomioida yksityisyyden suoja mm. ryhmäläisten kanssa sovittava muiden ryhmäläisten yksityisyyden suojelemisesta.

Toteutuspaikka

Toteuta ryhmätapaamiset vaihtoehtoisesti

- palveluntuottajan toimipisteessä
- muussa erillisessä ryhmätyötilassa
- ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

Valitse toteutuspaikka käsiteltävän aiheen sekä osallistujien tarpeen ja tilanteen mukaan. Ota ryhmän toteutustavan valinnassa **aina huomioon ryhmän tilanne, lähtökohdat ja toiveet.**

Ryhmämuotoisten kuvapuheluiden toteutus

Toteuta asiakkaiden ryhmämuotoiset kuvapuhelut siten, että

- asiakkaan kanssa varmistetaan hänen osaaminen kuvapuheluissa käytettävää laitetta (tietokone, tabletti tai älypuhelin) ja lisälaitteita (esimerkiksi web-kamera ja kuulokkeet)
- asiakkaiden kanssa varmistetaan yksityisyyden suojan edistämiseksi, että heillä on mahdollisuus kuulokkeiden ja/tai rauhallisen tilan käyttöön kuvapuheluiden aikana

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 5: Etäkuntoutuksen toteutus

Osallistujat

Ryhmätapaamisiin osallistuvat

- 2-8 asiakasta
- 1-2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa. Ryhmätapaamisissa tulee olla 2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jos ryhmässä on 5-8 asiakasta.

Huomioitavaa

- Toteuta ryhmätapaaminen pääsääntöisesti, niin että kaikki asiakkaat osallistuvat tapaamiseen joko kasvokkain tai kuvapuheluna. Perustellusta syystä, osa asiakkaista voi kuitenkin osallistua kasvokkaiseen ryhmätapaamiseen kuvapuheluna.
- Enintään 3 ryhmätapaamista voidaan muuttaa yksilöllisiksi tapaamisiksi silloin, jos asiakkaita ei ole riittävästi ryhmän muodostamiseksi (ryhmän koko on vähintään 2 asiakasta) tai asiakas kokee ryhmän itselleen sopimattomaksi eikä palveluntuottajalla ole tarjota asiakkaalle toista ryhmää.
- Jos ryhmätapaamiset muutetaan yksilöllisiksi tapaamisiksi, jää 2 ryhmätapaamista toteutumatta.

4.2.4 Yhteisötapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta enintään 2 yhteisötapaamista asiakkaille ja heidän läheisille.

Yhteisötapaamisten tavoitteina on, että osallistujat

- saavat tietoa mielen hyvinvoinnista ja sitä vahvistavista tekijöistä ja keinoista

- saavat vuorovaikutuksessa muiden kanssa jakaa kokemuksia
- saavat vertaistukea ja vahvistusta osallisuuteen ja toimijuuteen omassa yhteisössä
- tunnistavat yhteisön voimavarat ja sen merkityksen yksilön pärjäämisessä
- saavat ohjausta ja tietoa paikallisista tukiverkostoista.

Huomioitavaa: yhteisötapaamisissa tulee huomioida saamelaiskulttuurin erityispiirteet sekä yksityisyyden suoja mm. osallistujien kanssa sovittava muiden osallistujien yksityisyyden suojelemisesta.

Toteutuspaikka

Toteuta yhteisötapaamiset vaihtoehtoisesti

- palveluntuottajan toimipisteessä
- muussa erillisessä ryhmätyötilassa
- ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

Valitse toteutuspaikka käsiteltävän aiheen sekä osallistujien tarpeen ja tilanteen mukaan. Ota ryhmän toteutustavan valinnassa **aina huomioon ryhmän tilanne, lähtökohdat ja toiveet.**

Osallistujat

Yhteisötapaamisiin osallistuvat:

- enintään yhteensä 8 asiakasta ja 16 heidän aikuista läheistä, verkoston tai yhteisön jäsentä (1-2 osallistujaa/asiakas)
- 2-4 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa.
 - o 2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jos yhteisötapaamisessa on 8-12 asiakasta ja heidän läheistään
 - o 4 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jos yhteisötapaamisessa on 13-24 asiakasta ja heidän läheistään.

Huomioitavaa: Toteuta yhteisötapaaminen pääsääntöisesti, niin että kaikki asiakkaat osallistuvat tapaamiseen joko kasvokkain tai kuvapuheluna.

4.3 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen jälkeen

4.3.1 Kuntoutumisen seuranta

Järjestä asiakkaan kanssa **1-2 yksilöllistä seurantatapaamista**, joilla arvioidaan tarvetta jatko-ohjaukselle ja varmistetaan kuntoutuksen jatkuvuus.

Seurannan tavoitteena on varmistaa asiakkaan

- arjen sujuvuutta sekä asiakkaan ja läheisten vuorovaikutussuhteiden toimivuutta
- sitoutumista uusiin toimintatapoihin
- luottamusta omiin voimavaroihin ja niiden riittävyyteen
- toimintakyvyn ylläpitämistä ja vahvistamista
- kuntoutuksessa opittujen toimintatapojen jatkumista omakuntoutuksena asiakkaan omassa elinympäristössä
- kuntoutumisen ja omakuntoutuksen jatkuminen keskeisten arjen toimijoiden tuella, ja että asiakas tietää keneen voi tarvittaessa ottaa yhteyttä
- riittävät tukitoimet arjessa
- luoda selkeä lopetus yhteistyölle.

Toteutuspaikka

Toteuta seurantatapaamiset

- asiakkaan arjen ympäristöissä
- palveluntuottajan toimipisteessä
- kuvapuheluina.

Osallistujat

Seurantatapaamiseen osallistuvat

- asiakas
- 1-2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä.

5 Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö

5.1 Moniammatillinen tiimi

Muodosta moniammatillinen tiimi, joka toteuttaa kuntoutuksen asiakaslähtöisesti **yhdessä asiakkaan kanssa**. Kuntoutumisen lähtökohtana ovat asiakkaan tarpeet, hänen oma elinympäristönsä sekä merkityksellinen toiminta arjessa.

Moniammatillisessa kuntoutuksessa tiimin tehtävänä on ohjata asiakasta kohti aktiivista toimijuutta.

Jokainen moniammatillisen tiimin ammattihenkilö osallistuu omassa roolissaan kokonaisvaltaisesti kuntoutuksen toteutukseen. Tiimi työskentelee asiakkaan tarpeiden mukaan joustavasti ja kuntoutuksen tavoitteiden mukaisesti.

Huomioitavaa

- Jokaisella tiimiin kuuluvalla ammattihenkilöllä on yhteinen vastuu tiimin toiminnasta ja siitä, että asiakkaan kuntoutus etenee tavoitteiden mukaisesti.
- Tiimissä ammattihenkilöt työskentelevät toistensa kanssa aktiivisina kumppaneina.
- Tiimissä ammattihenkilöt osallistuvat laajasti omassa roolissaan tarvittaviin tapaamisiin siten, kuin asiakkaan yksilöllinen kuntoutustarve ja elämäntilanne edellyttävät.
- Tiimissä ammattihenkilöt vastaavat riittävästä asiakaskohtaisesta kirjaamisesta niin, että tiedot ja kuntoutuksen tavoitteet välittyvät tarvittaville asiakkaan kuntoutukseen osallistuville henkilöille.
- Moniammatillinen tiimi vastaa myös kuntoutuspalautteen lähettämisestä Kelalle palvelukuvauksen mukaisella tavalla ja annetussa aikataulussa.

5.2 Moniammatillisen tiimin tehtävät

Moniammatillinen tiimi

- vastaa ryhmänä kaikista kuntoutuskokonaisuuteen (ml. yhteydenotot ja yhteydenpito asiakkaan yksilöllisen tilanteen kannalta merkityksellisiin toimijoihin) liittyvien osa-alueiden laadukkaasta toteutuksesta

- laatii yhteisen ja selkeän suunnitelman, jossa määritellään kuntoutuksen tavoitteet sekä kunkin ammattihenkilön rooli ja tehtävät asiakkaan kuntoutuksen toteuttamisessa
- vastaa kaikkien kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden laadukkaasta toteutuksesta
- vastaa saamelaiskulttuurin erityispiirteiden ja saamelaisyhteisön huomioimisesta kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa
- ohjaa asiakasta kohti aktiivista toimijuutta siten, että asiakkaalla on mahdollisuus olla itse mukana määrittelemässä kuntoutuksensa tavoitteita, luomassa ratkaisuja sekä toteuttamassa niitä.

5.3 Moniammatillisen tiimin kokoonpano

Moniammatilliseen tiimiin kuuluvat seuraavat ammattihenkilöt

- erikoislääkäri
- **ja**
- **3** pakollista ammattihenkilöä

Lisäksi moniammatillisen tiimin tukena voi olla **1** valinnainen ammattihenkilö varmistamassa saamen kielen ja kulttuurin osaamista.

Huomioitavaa: moniammatillisen tiimin jäsenten on edustettava eri ammattiryhmiä.

5.3.1 Erikoislääkäri

Erikoislääkärin erikoistumisala on psykiatria tai työterveyshuolto tai yleislääketiede tai neurologia.

5.3.2 Pakolliset ammattihenkilöt

Moniammatillisen tiimin kuuluu aina

- 1.** psykologi **tai** psykoterapeutti **tai** sairaanhoitaja (AMK), jonka tutkintoon on sisältynyt
 - psykiatrinen hoitotyö **tai**
 - mielenterveys- ja päihdehoitotyö **tai**

- tutkinnon jälkeen on suoritettuna jokin mielenterveyshoitotyön vähintään 30 op kestoinen täydennyskoulutus tai erikoistumiskoulutus psykiatriaan.

Moniammatillisen tiimin 2 muuta pakollista ammattihenkilöä valitaan seuraavista ammattihenkilöistä

2. sosiaalityöntekijä **tai** sosionomi (AMK) **tai** kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
3. toimintaterapeutti (AMK) **tai** fysioterapeutti (AMK)
4. muu sosiaali- ja terveysalan tutkinnon (AMK) suorittanut ammattihenkilö

Huomioitavaa: Palveluntuottajalla on oltava kaikki em. pakolliset ammattihenkilöt käyttävissään.

5.3.3 Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

Valitse moniammatilliseen tiimiin erikoislääkärin lisäksi yllä olevasta luettelosta 3 eri pakollista ammattihenkilöä asiakkaan yksilöllisen kuntoutustarpeen ja tilanteen mukaan. Kaikki 3 moniammatillisen tiimin pakollista ammattihenkilöä osallistuvat kuntoutuksen toteuttamiseen.

Asiakkaan kuntoutukseen osallistuvista moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä vähintään 1:llä tulee olla riittävä saamen kielen suullinen ja kirjallinen taito kuntoutuksen toteuttamiseksi vähintään 1:stä saamen kielestä (inarinsaame, koltansaame, pohjoissaame). Tämän osaamisen tulee hyödyttää kaikkien asiakkaiden kuntoutusta. Kielitaidon todentamiseksi ammattihenkilöllä tulee olla todistus kielitutkinnon tai opintojen yhteydessä suoritetusta kielikokeesta tai korkeakouluopinnoista **tai** Saamelaiskäräjien vahvistus kielitaidosta **tai** saamen kieli on ammattihenkilön virallinen äidinkieli. Tarvittaessa Kela voi sopimuskaudella vaatia, että palveluntuottaja vaihtaa ammattihenkilön, jos kielitaitovaatimus ei täyty. Palveluntuottaja huomioi palvelun toteuttamisessa saamen kielilain (1086/2003). **1 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä toimii myös asiakkaan yhteyshenkilönä** asiakkaan ja muiden toimijoiden välillä.

5.3.4 Valinnainen ammattihenkilö

Valinnainen ammattihenkilö on terveys- ja sosiaalialan ammattihenkilö, jolla on saamen kielen ja kulttuurin osaamista. palveluntuottaja voi tarvittaessa käyttää valinnaista ammattihenkilöä turvaamaan asiakkaan saamen kielen ja kulttuurinmukaisen kuntoutuksen toteutumista. Valinnainen ammattihenkilö täydentää moniammatillista tiimiä, eikä voi korvata moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä.

5.3.5 Ammattihenkilöiden työnohjaus

Suosituksena on, että palveluntuottaja järjestää kaikille asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseen osallistuville ammattihenkilöille työnohjauksen. Työnohjauksen voi toteuttaa ryhmätyönohjauksena.

Työnohjaajana toimii moniammatillisen tiimin ulkopuolinen ammattihenkilö, jolla on soveltuva pohjakoulutus (Lupa- ja valvontaviraston laillistama terveys- ja sosiaalialan ammattihenkilö), ja jolla on kokemusta mielenterveyden häiriöistä ja työnohjauksesta sekä saamen kulttuurin osaamista. Suosituksena on, että työnohjaajalla on työnohjaajakoulutus (60 op).

Työnohjaus muodostuu useamman tapaamisen prosessista ja se toteutuu 4–6 viikon välein.

5.4 Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön tehtävät ja kokemusvaatimukset

5.4.1 Erikoislääkäri

Tehtävät

Erikoislääkäri

- toimii kuntoutuksen lääketieteellisenä asiantuntijana moniammatillisessa tiimissä
- osallistuu roolissaan asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseen hänen yksilöllisen tilanteen vaatimalla tavalla (esim. asiakkaan yksilöllinen ohjaus)

- osallistuu tarvittaessa ja tilanteen mukaan asiakkaan tavoitteellisen kuntoutuksen suunnitteluun sekä kuntoutuksen laadun ja tuloksellisuuden arviointiin (esim. konsultaationa).

Kokemusvaatimus

Erikoislääkärin kokemusvaatimuksena on

- **vähintään 900 tuntia** kokemusta mielenterveyden häiriötä sairastavien aikuisten kuntoutuksesta ja/tai hoidosta ja/tai traumaan liittyvän oireiston kuntoutuksesta ja/tai ammatillisesta kuntoutuksesta viimeisen **5 vuoden aikana**
 - o 900 tuntia vastaa noin **6 kuukauden kokoaikaista työskentelyä**
 - o Erikoistumisaikana hankittu kokemus otetaan huomioon.

5.4.2 Ammattihenkilöt

Tehtävät

Ammattihenkilöt

- vastaavat kuntoutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- ovat **keskeisessä roolissa** asiakkaan ohjauksessa ja asiakkaan kuntoutumisen prosessin tukena
- huomioivat asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa mahdollisen tai todetun trauman ja hyödyntävät työssään traumaosaamista
- etsivät aktiivisesti uusia näkökulmia ja uutta tietoa sekä kehittävät uudenlaisia ratkaisuja asiakkaan kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä toimivana moniammatillisena tiiminä.

Kokemusvaatimus

Psykologilla tai psykoterapeutilla tai sairaanhoitajalla (AMK) ja tämän lisäksi yhdellä muulla moniammatillisen tiimin ammattihenkilöllä on oltava

- **kokemusta vähintään 900 tuntia** mielenterveyden häiriötä sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyötä ja/tai traumaan liittyvän oireiston

kuntoutuksesta ja/tai ammatillisesta kuntoutuksesta **viimeisen 5 vuoden** aikana

- o 900 tuntia vastaa noin **6 kuukauden kokoaikaista työskentelyä**.

- **Lisäksi:**

- o **Vähintään kahdella** moniammatillisen tiimin ammattihenkilöllä on kokemusta etäkuntoutuksen tai etähoidon toteuttamisesta
 - reaaliaikaisina yksilöllisinä kuvapuheluin vähintään 25 tuntia/ammattihenkilö tai
 - reaaliaikaisina ryhmämuotoisinä kuvapuheluin vähintään 15 tuntia/ammattihenkilö
 - kokemus ryhmämuotoisten kuvapuhelujen toteuttamisesta on voinut kertyä myös vertaistukiryhmien ohjaamisesta kuvapuheluin.

5.4.3 Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

Tehtävät

Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

- vastaavat kuntoutuksen toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- osallistuvat tapaamisiin asiakkaan kuntoutustarpeen ja elämäntilanteen vaatimalla tavalla.

6 Palveluntuottajan kokemus

Saamenkielisessä mielenterveyskuntoutuksessa palveluntuottajalta edellytetään kuntoutuksen toteuttamisesta seuraavaa kokemusta*, joka on kertynyt **viimeisen 6 vuoden aikana:**

Kaikkien alla olevien ehtojen on täyttyttävä:

- Kuntoutuspalvelua on toteutettu moniammatillisesti
- Toteutuksessa on ollut mukana vähintään 3 eri ammattiryhmän henkilöä
- Asiakkaat ovat olleet yli 18-vuotiaita
- Asiakkaille on toteutettu mielenterveyden häiriötä sairastavien lääkinnällistä kuntoutus- ja/tai hoitotyötä ja/tai ammatillista kuntoutusta

Lisäksi seuraavien määrittelyjen tulee täyttyä:

- o Näillä asiakkailla kuntoutukseen hakeutumisen syynä on ollut mielenterveyden häiriö ja kuntoutusta on toteutettu vähintään kahdelle seuraavista sairausryhmistä: masennus (lievä, keskivaikea tai vaikea), ahdistuneisuushäiriö, kaksisuuntainen mielialahäiriö, traumaperäinen stressihäiriö, tai joku muu traumaan liittyvä pitkäaikainen oireisto.
- o Ainakin osalla näistä asiakkaista kuntoutumisen tarve on liittynyt työssä jatkamiseen tai sinne palaamiseen tai työkyvyn ylläpitämiseen.
- Kuntoutusta on toteutettu yksilökuntoutuksena vähintään 10 asiakkaalle.
- tai**
- kuntoutusta on toteutettu ryhmässä vähintään 2 kurssia.

***Tämä kokemus on kertynyt seuraavista moniammatillisesti toteutetuista**

kuntoutuksista: Kelan vaativa lääkinnällinen kuntoutus (lukuun ottamatta terapioida) ja/tai harkinnanvarainen lääkinnällinen kuntoutus (lukuun ottamatta Oma Väylä-kuntoutusta) ja/tai Kelan ammatillinen kuntoutus (lukuun ottamatta Nuotti-valmennusta) ja/tai Kelan kuntoutuksen kehittämistoimintana järjestetty lääkinnällinen kuntoutus ja/tai vastaava muulle maksajataholle toteutettu kuntoutus. Muina maksajatahoina voidaan ottaa huomioon esim. terveydenhuolto ja vakuutusyhtiöt.

Itse maksaville asiakkaille toteutettua kuntoutusta ei huomioida kokemuksena, koska heidän kuntoutustarvettaan ei ole todennettu Kelan kuntoutuspalvelua vastaavalla tavalla.

7 Kuntoutuksessa käytettävät tilat

7.1 Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat

Toteuta saamenkielinen mielenterveyskuntoutus palveluntuottajan toimipisteessä. Tämä toimipiste on Muu toimintayksikkö.

Saamenkielisessä mielenterveyskuntoutuksessa edellytetty toimipiste on määritelty palvelukuvauksen **yleisessä osassa, luvussa 10.1. Kuntoutustilat**. Lisäksi toimipiste

on oltava rekisteröity yleisessä osassa määritellyllä tavalla. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 17.1.1: Palveluntuottaja.

Kasvokkain toteutuissa yhteisötapaamisissa pitää olla käytettävissä ruokailutila. Näiden ruokailutilojen on sijaittava enintään 500 metrin etäisyydellä siitä kuntoutustilasta (palveluntuottajan toimipiste tai muu kuntoutustila), jossa yhteisötapaaminen toteutuu.

Palveluntuottajalla voi olla käytössä kuntoutuspalvelussa määritettyjen ja edellytettyjen tilojen lisäksi muita kuntoutustiloja (esim. ryhmätila) asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseksi. Myös muualla sijaitsevien tilojen yhteydessä pitää olla käytettävissä wc-tilat. Myös näissä tiloissa on huomioitava tiloja koskevat palvelukuvauksen mukaiset turvallisuus- ja esteettömyysvaatimukset. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 10: Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat ja laitteet.

8 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas saa tietoa kuntoutuksessa käytettävistä arviointimenetelmistä ja ymmärtää arvioinnin sekä siinä käytettävien menetelmien merkityksen
- asiakas voi luottaa käytettävien arviointimenetelmien olevan turvallisia, päteviä ja tarkoituksenmukaisia
- arviointimenetelmien käyttäjät hallitsevat niiden käytön.

Lisätietoja toimintakyvyn arvioinnista ja mittaamisesta on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa.

8.1 Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus

8.1.1 Mittauksen tarkoitus

Mittauksen tuloksia hyödynnetään muodostaessaan kokonaiskuvaa asiakkaan toimintakyvystä ja suunnitellessaan tarvittavia kuntoutustoimenpiteitä. Kuntoutuksen tavoitteet asetetaan kuntoutuksen alussa ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen lopussa.

8.1.2 Pakolliset mittarit ja menetelmät

GAS-menetelmä

- Kuntoutuksen tavoitteiden laatimisen ja arvioinnin apuväline. Tavoitteet laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen alussa ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen päättyessä.
- Kuntoutuksen tavoitteiden on oltava realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia ja asiakkaalle merkityksellisiä.

Lisätietoja GAS-menetelmästä on Kelan kumppanien verkkosivuilla kohdassa [Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi](#).

Beckin depressiokysely (BDI 21)

- Mielialamittari.
- Tuloksia hyödynnetään masennuksen oirekuvan arvioimiseksi.

Trauma Screening Questionnaire (TSQ)

- Psykkisten traumaoireiden seulontakysely.
- Tuloksia hyödynnetään psykkisten traumaoireiden arvioimiseksi.

Generalized Anxiety Disorder 7-item Scale (GAD 7)

- Ahdistuneisuuskysely.
- Tuloksia hyödynnetään ahdistuneisuusoireiden arvioimiseksi.

8.1.3 Vapaaehtoiset käytettävät mittarit

8.1.3.1 3X10D-elämäntilannemittari

- Elämäntilanteen arviointikysely
- Tuloksia hyödynnetään asiakkaan elämäntilanteen ja tulevaisuuden toiveiden tunnistamisessa sekä palvelujen yhteensovittamisessa.

Palvelukuvaus palveluntuottajille

Yleinen osa

13.4.2026

Kela

PL 450, 00056 Kela

Puhelin 020 634 11

etunimi.sukunimi@kela.fi

www.kela.fi

Sisällysluettelo

Yleiset periaatteet.....	6
1.1 Palvelukuvaus.....	6
1.2 Asiakslähtöisyys.....	7
1.3 Hyvä kuntoutuskäytäntö.....	8
1.4 Moniammatillinen yhteistyö.....	8
1.5 Digipalvelujen saavutettavuus.....	9
1.6 Asiakkaan kuntoutusprosessi ja siihen osallistuvat toimijat.....	9
2 Asiakkaan henkilötietojen käsittely, käyttö, suojaus ja säilytys.....	11
2.1 Asiakkaan henkilötietojen käsittely.....	11
2.2 Asiakkaan henkilötietojen säilytys.....	13
2.3 Sähköpostin käyttö.....	13
2.4 Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö.....	13
3 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto.....	14
4 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvää yleistä tietoa.....	17
4.1 Läheisen osallistuminen.....	17
4.2 Kuntoutuksen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen.....	18
4.3 Asiakkaan toistuva kuntoutuksen osallistuminen.....	18
4.4 Itse maksettavat hoidot ja terapiat.....	19
5 Etäkuntoutuksen toteutus.....	19
5.1 Yleistä etäkuntoutuksesta.....	19
5.2 Etäkuntoutuksen toteutus.....	19
5.3 Kuvapuheluiden ja verkkokuntoutuksen toteutus.....	21
5.4 Verkkokuntoutus.....	22
5.5 Etäkuntoutuksen laitteet, sovellus tai alusta sekä tekninen tuki.....	23
5.6 Tietoturva, tietosuojat ja saavutettavuus.....	23
5.7 Asiakkaan sairastuessa etäkuntoutuksen aikana.....	25
5.8 Asiakkaan osallistuminen etäkuntoutukseen ulkomailta.....	25
6 Kuntoutuksen toteutus.....	26

6.1	Palveluntuottajan tehtävät asiakkaan kuntoutuspäätöksen saavuttua.....	26
6.2	Kuntoutuksen suunnittelu	27
6.3	Palveluntuottajan yleisiä tehtäviä kuntoutuksen alkaessa ja sen aikana.....	27
6.4	Kuntoutuksen toteutus.....	28
6.5	Tapaamiset.....	28
6.6	Läheisen osallistuminen asiakkaan kuntoutukseen.....	28
6.7	Yleistä kuntoutuksen toteuttamiseen liittyvää.....	29
6.8	Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen päättyessä	29
7	Dokumentaatio	30
7.1	Kuntoutuksen toteutukseen liittyvä kirjaaminen.....	30
7.2	Asiakaskohtaisen kirjauksen sisältö	30
7.3	Asiakkaalle laadittava kuntoutuspalaute	31
7.4	Yleistä palautteen laatimiseen liittyvää	31
7.5	Palautteen lähettämisen ajankohta.....	32
7.6	Läheisten tai perheen osallistumisen kirjaus.....	32
7.7	Lyhyt kuntoutuspalaute	33
7.8	Seurantapalaute	33
7.9	Osallistumistodistus.....	34
8	Henkilöstö sekä vertaistukihenkilö ja kokemusasiantuntija.....	34
8.1	Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö.....	35
8.2	Vertaistukihenkilö ja kokemusasiantuntija.....	35
8.3	Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana	36
8.4	Opiskelijan käyttö sijaisuuksissa	37
8.5	Erikoislääkärin sijaistaminen	37
9	Tulkkaus.....	38
9.1	Vieraan kielen ja toisten kotimaisten kielten tulkkaus	38
9.2	Etätulkkaus	38
9.3	Vammaisten tulkkauspalvelut	38
10	Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat ja laitteet	39
10.1	Kuntoutustilat.....	39

10.2 Muut kuntoutuksen toteuttamiseen vaaditut tilat	40
10.3 Muut kuin kuntoutuspalvelussa edellytetyt tilat	41
10.4 Yleistä palveluntuottajan tiloihin ja ympäristöön liittyvää	41
10.5 Tilojen remontointi	42
10.6 Laitteet	42
11 Ruokailun toteuttaminen	43
11.1 Ruoka	43
11.2 Yleistä ruokailun toteuttamisesta	44
11.3 Asiakkaiden ruokailun järjestäminen	44
12 Laatusyö ja toiminnan seuranta	45
12.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta	45
13 Toimintakyvyn arviointi	47
14 Kuntoutukseen liittyvät vakuutukset	47
14.1 Palveluntuottajan vakuutusturva	47
14.2 Vakuutusturvasta tiedottaminen ja asiakkaan ohjaaminen	49
15 Palveluntuottajan vastuu asiakasturvallisuuden toteutumisesta	49
15.1 Häätätilanteisiin valmistautuminen	50
15.2 Menettelyohjeet erityistilanteissa	50
15.3 Henkilöstön ensiapuvalmius	51
15.4 Turvallisuuden varmistaminen kuntoutuksen aikana	51
15.5 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen	51
16 Kuntoutuksen markkinointi	52
17 Kelan tehtävät	53
17.1 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen	53
17.2 Asiakkaan kuntoutusasian käsittely	54
18 Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen	55
18.1 Maksaminen	55
18.2 Laskuttaminen	55
18.3 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen ja laskuttaminen, kun asiakas sairastuu äkillisesti	56

19 Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö	56
Liite 1: Ammatti- ja tehtävänimikkeet.....	56

Yleiset periaatteet

Kela järjestää ja korvaa kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (jäljempänä Kelan kuntoutuslaki) perusteella sekä varmistaa niiden laadun. Kelan laatimissa kuntoutuksen palvelukuvauksissa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen sisältö ja laatuvaatimukset.

Palveluntuottaja on velvollinen ensisijaisesti noudattamaan voimassa olevaa kuntoutustoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä ja siinä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia. Voimassa oleva lainsäädäntö on ensisijainen kuntoutuksen palvelukuvaukseen nähden.

1.1 Palvelukuvaus

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus sisältää 2 osaa, jotka ovat **yleinen osa** ja **kuntoutuspalvelun osa** (jäljempänä näistä osista yhdessä käytetään nimeä **kuntoutuksen palvelukuvaus**). Nämä osat täydentävät toisiaan ja niitä molempia sovelletaan samanaikaisesti Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

Kuntoutuspalvelun osa on **ensisijainen** yleiseen osaan nähden. Mahdollisten tarkennusten osalta palveluntuottaja noudattaa **kuntoutuspalvelun osan mukaista menettelyä**.

Kuntoutuksen palvelukuvaus sitoo palveluntuottajaa osana Kelan ja palveluntuottajan välistä sopimusta.

Huolehdi palveluntuottajana, että kuntoutuksen palvelukuvaus sekä potilasasiavastaavan yhteystiedot ovat asiakkaiden saatavilla.

1.1.1 Palvelukuvauksen voimassaolo

Kuntoutuksen palvelukuvaus on voimassa 13.4.2026 alkaen.

1.1.2 Palvelukuvauksen tarkoitus ja sisältö

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen laatuvaatimukset.

Palveluntuottajan tehtävänä on

- toteuttaa asiakkaan kuntoutus asiakaslähtöisesti, kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti sekä hyvän kuntoutuskäytännön mukaisella tavalla
- pyrkiä asiakkaan kuntoutumisessa mahdollisimman suureen hyötyyn ja vaikuttavuuteen
- varmistaa asiakkaan oikeudet sekä asiakkaan laadukkaan kuntoutuksen toteutuminen.

1.2 Asiakaslähtöisyys

Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan asiakkaan aitoa osallistumista sekä hänen kokemustensa ja asiantuntemuksensa huomioimista osana kuntoutuspalvelun suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Asiakkaan **oma aktiivinen rooli** on koko prosessissa keskeinen.

Asiakaslähtöinen kuntoutus toteutetaan **aina yhdessä asiakkaan kanssa**. Asiakas on oman hyvinvointinsa asiantuntija, ja hänet tulee huomioida resurssina, jonka voimavaroja tulee hyödyntää palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan osallisuuden tulee konkretisoitua kuntoutukseen sisältyvissä erilaisissa kohtaamisissa ja rakenteissa, joissa **asiakas itse** on aktiivisesti mukana määrittelemässä kuntoutuksensa tavoitteita, luomassa ratkaisuja sekä **itse** toteuttamassa niitä. Tällä varmistetaan se, että ne todennäköisimmin soveltuvat parhaiten asiakkaan tilanteeseen, arkeen ja elämään.

Palveluntuottajan tehtävänä on tukea asiakasta muutostarpeen tunnistamisessa sekä kuntoutustavoitteiden asettamisessa. Kuntoutustavoitteiden on oltava realistisia, asiakkaalle itselleen merkityksellisiä ja GAS-menetelmän (Goal Attainment Scaling) periaatteiden mukaisia. Palveluntuottajan on kuljettava asiakkaan rinnalla ja tuettava asiakasta eri kuntoutuksen keinoin koko asiakkaan kuntoutusprosessin aikana. Tavoitteena on, että asiakkaan kuntouksessa saama oppi ja kuntoutuksesta saatu hyöty säilyisi hänen arjessaan mahdollisimman pitkäaikaisesti.

1.3 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Hyvä kuntoutuskäytäntö pohjautuu kuntoutuksen vaikuttavuudesta saatuun tieteelliseen näyttöön. Sitä täydentävät menettelytavat, jotka ovat Kelan ja julkisen terveydenhuollon kuntoutuksessa yleisesti hyväksytyjä, vakiintuneita ja kokemusperäisesti perusteltuja. Hyvää kuntoutuskäytäntöä on kuvattu kirjassa *Hyvän kuntoutuskäytännön perusta*¹.

Kuntoutuksen viitekehyksenä on ICF (WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus). Sen tulee olla toiminnan lähtökohtana asiakkaan kuntoutuksen kaikissa vaiheissa: tavoitteiden asettamisessa, sisällön suunnittelussa, toteutuksessa ja tuloksellisuuden arvioinnissa. Varmista palveluntuottajana, että henkilöstöllä on yhteinen käsitys siitä, miten asiakkaan yksilöllistä elämäntilannetta ja ympäristöä tarkastellaan ja huomioidaan kokonaisvaltaisesti. [Lisätietoja ICF-luokituksesta on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilla.](#)

1.3.1 Omakuntoutus

Asiakkaan kuntoutusprosessiin nivotaan hänen tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaisesti omakuntoutusta, joka on asiakkaan toteuttamaa, mutta kuntoutuksen ammattihenkilöiden suunnittelemaa kuntoutustarpeeseen parhaiten sopivaa kuntoutusta.²

1.4 Moniammatillinen yhteistyö

Asiakkaan kuntoutus on prosessi, joka käynnistyy ammattilaisen tunnistamasta kuntoutuksen tarpeesta ja joka sisältää tavoitteen asettamisen sekä sen saavuttamiseksi järjestettävät kuntoutustoimenpiteet. Asiakkaan kuntoutus toteutetaan asiantuntevan henkilöstön avulla sekä moniammatillisen yhteistyön keinoin.

Moniammatillisen tiimin jäsenet jakavat yhdessä vastuun asiakkaan kuntoutuksen toteutuksesta. Lisäksi moniammatillisen tiimin tehtävänä on työskennellä

¹ Paltamaa J., Karhula M., Suomela-Markkanen T., Autti-Rämö I., toim. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisen kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Helsinki: Kela, 2011. Osa V, luku 17

² Salminen, A-L. Omakuntoutuksesta yksilön hyvinvoinnin hallintaan Helsinki: Kela, Työpapereita 168, 2022.

yhdensuuntaisesti asiakkaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että kukin henkilöstön jäsen toimii omassa roolissaan ja ammatillisessa tehtävässään mahdollisimman laajasti asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa, asiakkaan yksilölliset kuntoutustarpeet sekä tilanne huomioiden. Huomioitavaa on, että asiakkaan kuntoutumisen tulokset ovat riippuvaisia moniammatillisen tiimin kyvystä luoda asiakkaaseen luottamuksellinen, sitoutumista ja motivoitumista kannatteleva suhde sekä tunnistaa kunkin asiakkaan tilanteeseen vaikuttavat menetelmät.

Moniammatillisen yhteistyön keskeisenä lähtökohtana on mm.

- asiakaslähtöisyys
- vuorovaikutteinen yhteistyö
- eri ammattihenkilöiden näkökulmien kokoaminen yhteen
- yhteisten tavoitteiden muodostaminen ja niiden jatkuva arviointi eri ammattihenkilöiden kesken
- asiakasta koskevan tiedon jakaminen eri ammattihenkilöiden kesken henkilöstön erillisissä kuntoutuspalavereissa
- erilaisten verkostojen huomioiminen sekä niiden hyödyntäminen.

1.5 Digipalvelujen saavutettavuus

Huomioi kuntoutuspalvelun toteutuksessa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) saavutettavuusvaatimukset. Pyri varmistamaan asiakkaan käyttöön tarkoitettujen digipalvelujen saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan muun muassa etäkuntoutuksessa käytettävien sovellusten ja alustojen saavutettavuutta sekä palveluntuottajien verkkosivuja siltä osin, kun niissä tiedotetaan asiakkaita kyseisestä kuntoutuspalvelusta. **Lisätietoja** sekä asiaan liittyvää yleistä neuvonta ja ohjausta antaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficom.

1.6 Asiakkaan kuntoutusprosessi ja siihen osallistuvat toimijat

Asiakkaan kuntoutusprosessi toteutetaan siten, että se sisältää mm. asiakkaan

- keskeisten merkityksellisten kuntoutustavoitteiden tunnistamisen ja niiden konkretisoimisen yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa
- kuntoutumisen toteutumisen

- sitoutumisen omatoimiseen harjoitteluun ja toimintakäytänteiden muutokseen.

1.6.1 Asiakkaan kuntoutusprosessiin osallistuvat toimijat

Arjen toimija

- on henkilö, joka kuuluu **kiinteästi** asiakkaan arkeen (esimerkiksi tukiperhe tai -henkilö tai henkilökohtainen avustaja)
- tekee yhteistyötä asiakkaan lisäksi Kelan, asiakkaan terveydenhuollon toimintayksikön, kuntoutuksen palveluntuottajan ja muiden tarvittavien toimijoiden kanssa
- **ei ole** asiakkaan läheinen tai omainen.

Asiakas

- on henkilö tai perhe, joka osallistuu Kelan kuntoutukseen
- osallistuessaan kuntoutukseen on omassa roolissaan aktiivinen ja tasa-arvoinen toimija.

Asiakkaan hoidosta vastaava terveydenhuollon toimintayksikkö

- laatii (yhdessä asiakkaan ja hänen läheisensä kanssa asetettujen tavoitteiden perusteella) lääkärinlausunnon tai kuntoutussuunnitelman, joka sisältää kuvauksen asiakkaan toimintakyvystä, kuntoutustarpeesta sekä kuntoutustavoitteista
- seuraa ja tukee asiakkaan kuntoutumista sekä tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Kela

- antaa kuntoutuspäätöksen
- korvaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset
- seuraa kuntoutuksen toteutumista
- tekee tarvittaessa yhteistyötä asiakkaan, asiakkaan hoidosta vastaavan terveydenhuollon toimintayksikön, palveluntuottajan ja muiden toimijoiden kanssa
- ohjaa asiakkaan tarvittaessa muiden tarpeellisten palvelujen pariin (esim. kuntoutuksen jälkeen tai sen keskeytyessä)

- ohjaa asiakkaan hakemaan tarvittavaa etuutta esim. sairauspäivärahaa, jos asiakas on työkyvytön pidempään kuin omavastuajan.

Läheinen (omainen) tai perhe

- henkilö(t), joka on esim. asiakkaan puoliso, vanhemmat, isovanhemmat, lapset ja sisarukset tai muu tosiasiallisesti asiakkaan arkeen osallistuva läheinen henkilö (ei henkilökohtainen avustaja)
- voi(vat) osallistua asiakkaan kuntoutukseen kuntoutustarpeen ja tuen tarpeen mukaisesti sekä asiakkaan kuntoutumisen edistämiseksi kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellyllä tavalla.

Palveluntuottaja

- toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti: laadukkaasti, moniammatillisesti, asiakaslähtöisesti sekä hyvän kuntoutuskäytännön periaatteiden mukaisesti
- toteuttaa kuntoutuksen niin, että huomioi asiakkaan yksilölliset tavoitteet sekä asiakasryhmän kuntoutustavoitteet
- tekee yhteistyötä asiakkaan ja muiden asiakkaan arjessa vaikuttavien keskeisten toimijoiden kanssa.

Verkostotoimija

- on ammattihenkilö, joka omassa roolissaan on mukana asiakkaan asioissa (esim. työllisyyspalvelujen asiantuntija, oppilaitoksen edustaja tai kunnan sosiaalityöntekijä, etsivän nuorisotyön tai ohjaamoiden työntekijät)
- osallistuu roolissaan verkostotyöhön asiakkaan kuntoutuksen edistämiseksi esim. palveluntuottajan, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon, työllisyyspalvelujen, opetustoimen ja muiden tahojen kanssa.

2 Asiakkaan henkilötietojen käsittely, käyttö, suojaus ja säilytys

2.1 Asiakkaan henkilötietojen käsittely

EU:n tietosuoja-asetus (2016/679) määrittää henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietoja käsittelevien tahojen roolit. Palveluntuottaja toimii tietosuoja-asetuksen mukaisesti

itsenäisenä rekisterinpitäjänä ja vastaa siitä, että henkilötietoja käsitellään tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Asiakkaan henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan esimerkiksi henkilötietojen keräämistä, säilyttämistä, käyttöä, siirtämistä ja luovuttamista. Henkilötiedoilla tarkoitetaan myös esimerkiksi ääni-, filmi- ja videotallenteita sekä valokuvia.

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tietosuojalainsäädännön mukaisia tietosuojaperiaatteita sekä huomiotava tietosuoja-asetuksen mukaiset velvoitteet rekisteröityjen oikeuksia koskien. Palveluntuottajan on EU:n tietosuoja-asetuksen mukaan informoitava rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä. Asiakkaalla täytyy olla oikeus tarkistaa häntä koskevat kuntoutusprosessiin liittyvät asiakirjat ja muut hänestä tallennetut tiedot palveluntuottajalta tai Kelasta. Kelan asiakkaita koskevat tiedot täytyy olla erikseen poimittavissa muiden palveluntilaajien tai yksikön muista potilasrekisteritiedoista.

Jos kuntoutuksen toteutus edellyttää tietojen luovutusta tai vastaanottamista eikä palveluntuottajalla ole siihen lakiin perustuvaa oikeutta, on varmistettava asiakkaan suostumus tietojen luovuttamiselle tai vastaanottamiselle. Palveluntuottajalla on oltava asiakkaan suostumus, jos se käyttää asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja muuhun kuin Kelan kuntoutuksen toteutukseen. Asiakkaan suostumus täytyy olla tietosuoja-asetuksen mukaisesti yksilöity, tietoinen, aidosti vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu. Palveluntuottajan vastuulla on osoittaa, että se käsittelee henkilötietoja lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tämä vuoksi Kela suosittaa palveluntuottajaa kiinnittämään huomiota siihen, että asiakkaan suostumus pyydetään kirjallisesti.

Potilasasiakirjojen kohdalla on huomiotava niitä koskeva erityislainsäädäntö, kuten laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) sekä potilasasiakirjoja koskeva viranomaisohjeistus.

2.2 Asiakkaan henkilötietojen säilytys

Palvelujen laadun arvioimiseksi Kelalla on oikeus valvoa ja auditoida palvelun toteutusta. Asiakkaiden kuntoutusasiakirjat on oltava käytettävissä palvelun laadun varmistamiseksi riippumatta siitä, onko palvelu toteutettu kokonaan palveluntuottajan itsensä toimesta tai osittain alihankintana.

On huomioitava, että EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan, kun ne ovat tarpeellisia henkilötietojen käyttötarkoituksen kannalta. Lisäksi on huomioitava potilasasiakirjoja koskeva erityislainsäädäntö.

2.2.1 Henkilötietojen säilytys kilpailuttamalla hankituissa palveluissa

Asiakkaiden kuntoutusasiakirjat on säilytettävä vähintään niin kauan, kun kyseistä palvelua koskeva sopimus Kelan ja palveluntuottajan välillä on voimassa.

2.3 Sähköpostin käyttö

Käytä suojattua yhteyttä, kun lähetät **yksittäistä asiakasta** koskevaa tietoa sähköpostilla. Käyttäessäsi suojattua sähköpostia vastaat siitä, että

- käytössäsi **todella on suojattu** sähköpostiyhteys
- otsikkokentässä ei ole asiakkaan nimeä tai muita henkilötietoja
- liitteet ovat luettavia.

Lisätietoja suojatun sähköpostin käytöstä on Kelan kumppanien verkkosivuilla kohdassa asiakaspalvelu kumppaneille.

Huomioitavaa: Tämä ohje **ei koske** kuntoutuspalautteita, vaan ne toimitetaan Kelaan postitse.

2.4 Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö

Huomioi tutkimustoiminnassa tietosuojalainsäädännön ja sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain vaatimukset.

Palveluntuottajan on pyydettävä kirjallinen lupa sekä asiakkailta että Kelan kuntoutusryhmältä kuntoutuksen aikana tai sen jälkeen tehtävään tutkimukseen, jos tutkimuksessa käytetään asiakkaiden tietoja. Tilanne voi vaatia myös eettisen toimikunnan lausunnon. Palveluntuottaja ja tutkimuksen toteuttaja (tutkijataho tai tutkija) vastaavat siitä, että tarvittava eettisen toimikunnan lausunto on hankittu.

Lisätietoja tutkimusluvasta on Kelan kumppanien verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Kuntoutuksen kehittäminen - Tutkimuslupa kuntoutuspalveluissa. Kuntoutuspalvelun kohderyhmä huomioiden [katso lisätietoja asiakkaan tietojen tutkimuskäytön osalta myös Saamelaiskäräjien verkkosivuilta ennakkosuostumus tutkimushankkeille \(samediggi.fi\)](#) ja [Saamelaisia koskevan tutkimuksen eettisistä ohjeista Suomessa \(oulurepo.oulu.fi\)](#).

3 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto

Arviointi

- on asiakkaan kuntoutumisen seuranta, jossa arvioijana toimii moniammatillisen tiimin ammattihenkilö käyttämällä päteviä ja luotettavia kuntoutuksen arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja sekä asiakkaan toimintakyvyn mittaamista ja testaamista.

Ennakkoyhteydenotto

- on asiakkaan ja ammattihenkilön välinen puhelu tai kuvapuhelu, joka toteutuu ennen kuntoutuksen aloittamista.

Etäkuntoutus

- on tavoitteellista kuntoutusta, joka toteutetaan verkkoyhteyden välityksellä
- toteutetaan reaaliaikaisena kuvapuheluna, ajasta ja paikasta riippumattomana verkkokuntoutuksena tai molempina.

Etäkuntoutuspäivä

- koskee palveluja, joihin sisältyy etäkuntoutuspäivä
- tarkoittaa päivää, joka sisältää vähintään 4 tuntia etäkuntoutusta
- toteutetaan yksilöllisenä, ryhmämuotoisena tai molempina.

Kasvokkainen kuntoutus

- on kuntoutusta, jossa kuntoutuksen ammattihenkilö ja asiakas ovat samassa fyysisessä tilassa.

Kuntoutusjakso

- on kuntoutuksen toteuttamisen ajanjakso, jonka sisältö ja kesto on määritelty kuntoutuspalvelun osassa.

Kuntoutuskokonaisuus

- on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen kuntoutusprosessi, jonka aikana palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden ja asetettujen kuntoutustavoitteiden mukaisena
- sisältää kaikki kuntoutuspalvelun osassa määritellyt vaiheet ennakkoyhteydenotosta viimeiseen seurantayhteydenottoon.

Kuntoutusjaksojen välinen yhteydenotto

- on asiakkaan ja ammattihenkilön välinen ennalta sovittu ja suunniteltu puhelu tai kuvapuhelu, joka toteutuu kuntoutusjaksojen välissä.

Kuvapuhelu

- on kahden tai useamman mobiililaitteen tai tietokoneen välityksellä käyty reaaliaikainen puhelu, jossa on mukana ääni ja kuva
- toteutetaan etäkuntoutuksessa käytettävällä sovelluksella tai alustalla
- toteutetaan yksilöllisenä tai ryhmämuotoisena
- Kelan verkkosivujen teksteissä kuvapuhelusta käytetään nimitystä videopuhelu.

Omakuntoutus

- on asiakkaan omassa arjessaan toteuttamaa kuntoutusta, jonka kuntoutuksen ammattihenkilöt suunnittelevat yhdessä asiakkaan kanssa ja jonka toteuttamiseen ammattihenkilöt ohjaavat asiakasta.

Pienryhmätyöskentely

- on pienissä ryhmissä toteutuvaa työskentelyä, joka mahdollistaa vuorovaikutuksen toteutumisen paremmin kuin suuressa ryhmässä.

Ryhmätoiminta

- on ammattihenkilöiden ja asiakkaiden (ja heidän läheistensä) välinen vuorovaikutustilanne, jossa asiakkaita (ja heidän läheisiään) ohjataan asetettujen kuntoutustavoitteiden edistämiseksi ja kuntoutumisen (ml. omakuntoutus) tukemiseksi
- toteutuu kuntoutuspalvelun osassa määritellyllä tavalla.

Seurantayhteydenotto

- toteutetaan puheluna tai kuvapuheluna kuntoutusjakson päättymisen jälkeen asiakkaan ja omaohjaajan tai moniammatillisen tiimin muun ammattihenkilön kesken, ja siinä mm. arvioidaan asiakkaan jatko-ohjaustarpeita ja varmistetaan hänen kuntoutumisensa jatkumista.

Tapaaminen asiakkaan luona/kotona (=kotikäynti)

- on asiakkaan kuntoutukseen sisältyvä tapaaminen, jonka ammattihenkilö toteuttaa asiakkaan kotiin, muuhun asuinpaikkaan tai arkiympäristöön.

Verkkokuntoutus

- koskee palveluja, joihin sisältyy verkkokuntoutusta
- on ajasta ja paikasta riippumatonta etäkuntoutusta, jonka moniammatillinen tiimi tai kuntoutuksen ammattihenkilö toteuttaa etäkuntoutuksessa käytettävällä sovelluksella tai alustalla
- sisältää esimerkiksi vuorovaikutusta, vertaistukea sekä erilaisia kuntoutuksen sisältöjä.

Verkkokuntoutuksen ohjaus

- koskee palveluja, joihin sisältyy verkkokuntoutusta
- tarkoittaa moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön työskentelyä verkkokuntoutuksessa
- toteutetaan ajasta ja paikasta riippumattomasti etäkuntoutuksessa käytettävällä sovelluksella tai alustalla
- sisältää esimerkiksi
 - o yksilöllisten tarpeiden mukaisten sisältöjen jakamista asiakkaalle

- o palautteen antamista ja yhteydenpitoa asiakkaaseen
- o asiakkaan ohjausta ja seuranta
- o ryhmäkeskustelujen ohjaamista.

Verkostotyö

- on esim. verkostotapaamisena toteutuvaa moniammatillisen asiantuntijuuden välittämistä, jakamista, tarpeellista tietojen vaihtoa, suunnittelua ja keskustelua esim. asiakkaan kuntoutuksen sisällöstä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sekä jatko-ohjauksesta.

Yksilötapaaminen

- on ennalta sovittu ja suunniteltu omaohjaajan tai muun ammattihenkilön ja asiakkaan välinen vuorovaikutustilanne, jossa asiakkaan lisäksi voi olla mukana hänen läheisensä sekä muita asiakkaan tilanteeseen liittyviä toimijoita sekä tarvittavia yhteistyötahoja
- toteutetaan kasvokkain tai kuvapuheluna.

4 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvää yleistä tietoa

4.1 Läheisen osallistuminen

Läheinen voi osallistua asiakkaan kuntoutukseen **yhdessä asiakkaan kanssa** kuntoutuspalvelun osassa kuvatulla tavalla.

4.1.1 Aikuisen läheisen osallistuminen aikuisen asiakkaan kuntoutukseen

Aikuisen läheisen osallistumisen tavoitteena on

- tukea asiakasta ja hänen läheistään yhdessä pärjäämään sairauden/vamman/häiriön kanssa
- lisätä läheisen tietämystä ja ymmärrystä asiakkaan sairaudesta
- lisätä läheisen tietämystä sairauden vaikutuksesta asiakkaan elämään ja arkeen
- lisätä asiakkaan ja läheisen valmiuksia pystyä paremmin reagoimaan kotona ja arjessa vastaan tuleviin haasteisiin
- tukea asiakasta kuntoutukseen liittyvien uusien asioiden oppimisessa ja sitoutumisessa kuntoutumiseen

- lisätä läheisen valmiuksia sisäistää ja oppia käyttämään asiakkaan kuntoutumista edistäviä toimintatapoja ja menetelmiä.

4.1.2 Aikuisen läheisen osallistuminen ilman Kelan antamaa kuntoutuspäätöstä

Läheinen voi osallistua aikuisen tai nuoren asiakkaan **kuntoutumiseen** esim. osallistumalla tapaamiseen asiakkaan luona/kotona tai kuvapuheluna toteutettavaan verkostotapaamiseen, jos asiakkaan tilanne sitä vaatii ja asiakas antaa siihen luvan. Näissä tilanteissa läheinen osallistuu asiakkaan tai nuoren kuntoutukseen **ilman Kelan antamaa kuntoutuspäätöstä**.

Kuntoutuspalvelun osassa on kuvattu läheisen osallistuminen ja mahdolliset tukemisen keinot ja tilanteet asiakkaan kuntoutumisessa.

Huomioitavaa: Kela **ei korvaa** em. tilanteissa läheisen osallistumisesta aiheutuvia kustannuksia. Läheinen ei myöskään voi saada kuntoutusrahaa.

4.2 Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen

Asiakkaalla on velvollisuus Kelan kuntoutuslain perusteella ilmoittaa viipymättä Kelaan, jos hän ei voi aloittaa myönnettyä kuntoutusta tai se keskeytyy. Kela välittää kyseisen tiedon palveluntuottajalle. Tiedon ilmoitusvelvollisuudesta asiakas saa kuntoutuspäätöksen ohjekirjeessä.

4.3 Asiakkaan toistuva kuntoutukseen osallistuminen

Samansisältöistä kuntoutusta ei yleensä ole tarkoituksenmukaista järjestää toistuvasti.

Asiakkaalla tai asiakasperheellä voi olla kuitenkin perustellusti tarve osallistua uudelleen kuntoutukseen. Tarve voi liittyä mm.

- asiakkaan/asiakasperheen muuttuneeseen arjessa suoriutumiseen/osallistumiseen tai muuttuneeseen elämäntilanteeseen asiakkaan sairausoireilun edetessä

- lapsen tai nuoren päiväkotiin tai kouluun liittyvään muutosvaiheeseen, jossa tarvitaan erityistä kuntoutuksellista tukea tai ohjausta.

Huomioitavaa: Vertaistuen saaminen **ei riitä** perusteeksi toistuvalla kuntoutuksella.

4.4 Itse maksettavat hoidot ja terapiat

Asiakas voi halutessaan ostaa palveluntuottajalla mahdollisesti tarjolla olevia hoitoja tai terapioita. Palveluntuottaja voi niitä tarjota mutta niiden on toteuduttava **asiakkaan kuntoutusohjelman ulkopuolella** (vapaa-ajalla) siten, etteivät ne estä asiakkaan ohjattua kuntoutusta.

5 Etäkuntoutuksen toteutus

5.1 Yleistä etäkuntoutuksesta

Etäkuntoutus on tavoitteellista kuntoutusta, joka toteutetaan verkkoyhteyden välityksellä. Kuntoutuspalveluun voi sisältyä etäkuntoutusta, joka toteutetaan reaaliaikaisina kuvapuheluin, ajasta ja paikasta riippumattomana verkkokuntoutuksena tai molempina.

Palveluntuottajan on varmistettava, että etäkuntoutus ja sen vaatiman teknologian käyttö soveltuu asiakkaalle. Yhteisistä toimintatavoista on hyvä sopia ennakkoon. Palveluntuottajan vastuulla on, että asiakas saa etäkuntoutusta varten ohjeet sekä tarvittavan perehdytyksen. Palveluntuottajan tehtävänä on myös varmistaa, että asiakkaan tietotekniset perustaidot riittävät etäkuntoutukseen osallistumiseen.

Tämä luku koskee niitä etäkuntoutuksen toteuttamistapoja, joita palveluntuottajan järjestämään kuntoutuspalveluun sisältyy. Palveluun kuuluvan etäkuntoutuksen tarkempi toteuttaminen on kuvattu palvelukuvauksessa.

5.2 Etäkuntoutuksen toteutus

Etäkuntoutus toteutetaan joko kasvokkaisen kuntoutuksen ja etäkuntoutuksen yhdistelmänä tai kokonaan etäkuntoutuksena.

Etäkuntoutuksen onnistumisen edellytykset ja vaatimukset

- Asiakkaalla ja palveluntuottajan moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on oltava käytössä verkkoyhteydellä varustettu laite (tietokone, tabletti tai älypuhelin) ja tarvittavat lisälaitteet (esim. web-kamera ja kuulokkeet).
- Moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on oltava käytettävissään helppokäyttöinen, tietoturallinen ja saavutettava sovellus tai alusta, jota asiakkaan on mahdollista käyttää eri laitteilla (tietokoneella, tabletilla ja älypuhelimella). Palveluntuottaja kouluttaa etäkuntoutusta toteuttavan henkilöstön alustan, sovelluksen ja laitteen käyttöön.
- Koko moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön on oltava perehtynyt Kelan verkkosivulla oleviin etäkuntoutusta käsitteleviin oppaisiin, esimerkiksi Kelan julkaisuun Opas etäkuntoutuksen käytännön toteutukseen.
- Moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä täytyy olla käytettävissään tekninen tuki.
- Asiakkaan tulee saada opastusta etäkuntoutuksen toteutukseen sekä toimintaohjeet teknisten haasteiden varalle.
- Asiakkaalle on oltava verkkokuntoutuksen aikana tarjolla teknistä tukea (esim. sovelluksen tai alustan käyttöön) arkipäivisin ennalta ilmoitettuna ajankohtana.
- Moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön ja asiakkaan etäkuntoutuksessa käyttämän tilan on oltava rauhallinen, jotta taataan asiakkaan yksityisyyden suoja ja tietoturva.
- Palveluntuottajalla on oltava
 - o toimintaohjeet hätätilanteita varten, jotka sattuvat kuvapuhelun aikana (esim. sairauskohtaus)
 - o palvelukuvauksen mukainen vakuutusturva, joka on voimassa myös etäkuntoutuksen aikana.

5.3 Kuvapuheluiden ja verkkokuntoutuksen toteutus

Kuvapuheluiden lisäksi kuntoutuspalveluun voi sisältyä verkkokuntoutusta, verkkokuntoutuksen ohjausta ja/tai etäkuntoutuspäiviä. Etäkuntoutus toteutetaan asiakkaan arjen ympäristössä, ja sen tulee edistää kuntoutuksen nivoutumista arkeen. Toimiva teknologia, soveltuva osallistumisympäristö ja yhdessä sovitut käytännöt ovat edellytyksiä laadukkaalle etäkuntoutuksen vuorovaikutukselle.

5.3.1 Kuvapuhelut

Kuntoutuspalveluun sisältyvät ennakko-, väli- ja seurantayhteydenotot voidaan toteuttaa kuvapuheluin tai puheluin. Kuvapuhelut ovat yksilöllisiä tai ryhmämuotoisia.

Palveluntuottajan tehtävänä on sopia yhdessä asiakkaan kanssa yksilöllisten kuvapuheluiden ajankohdat ja tarvittaessa ajankohta yhteyden testaamiselle.

Onnistunut ryhmämuotoinen kuvapuhelu vaatii hyvää ennakkosuunnittelua ja toteutustavan huomioimista. Ryhmämuotoisissa kuvapuheluissa yksityisyyden suojaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. On esimerkiksi varmistettava, ettei puhelun aikana samassa tilassa ole asiakkaiden läheisiä tai muita ulkopuolisia henkilöitä.

5.3.2 Ammattihenkilön osallistuminen etänä

Jos asiakas tai asiakkaat ovat kasvokkaisessa kuntoutuksessa palveluntuottajan toimipisteessä, moniammatillisen tiimin jäsen tai kuntoutuksen ammattihenkilö voi toteuttaa kuntoutusta **reaaliaikaisena kuvapuheluna vain perustellusta syystä** (esim. ammattihenkilön äkillisen poissaolon sijaistaminen).

Ammattihenkilö voi toteuttaa kuntoutuksen kuvapuheluna yksittäiselle asiakkaalle (yksilöllinen tapaaminen) tai palveluntuottajan toimipisteessä kuntoutuksen osallistuvalla asiakasryhmällä.

Kuvapuhelun aikana palveluntuottajan toimipisteessä on oltava paikalla vähintään yksi moniammatillisen tiimin ammattihenkilö, joka opastaa ja antaa asiakkaille tarvittaessa teknistä sekä muuta tukea (esim. harjoitusten tekemisessä).

5.3.3 Lääkärin osallistuminen etänä

Kuntoutuspalvelun lääkäriellä on mahdollisuus osallistua asiakasryhmän tai yksittäisen asiakkaan kuntoutukseen kuvapuhelulla ilman perusteltua syytä.

Kuvapuhelu toteutetaan muuten samoin kuin ammattihenkilön osallistuminen etänä. Palveluntuottajan vastuulla on varmistaa etänä toteutuvan, kuntoutukseen sisältyvän tapaamisen sujuva käytännön toteutus.

5.4 Verkkokuntoutus

Verkkokuntoutuksessa asiakas etenee alustalla pääosin omatoimisesti. Mukana voi olla myös reaaliaikaisia ryhmäkeskusteluja verkkokuntoutuksen alustalla.

Asiakkaan on saatava moniammatilliselta tiimiltä tai kuntoutuksen ammattihenkilöltä yksilöllistä tukea sekä palautetta siitä, miten hän edistyy tavoitteissaan.

Moniammatillinen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön tehtävänä on ohjata verkkokuntoutusta ajasta ja paikasta riippumattomasti palveluntuottajan valitsemana ajankohtana.

Moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön tehtävänä on viedä verkkokuntoutuksen sisällöt sovellukseen tai alustalle sekä varmistaa sisältöjen saavutettavuus. Tehtävänä on myös päivittää sisällöt säännöllisesti huomioiden ryhmän ja yksittäisen asiakkaan tarpeet ja tavoitteet.

Moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön tehtävänä on myös varmistaa, että verkkokuntoutuksessa on koko sen keston ajan asiakkaan työskentelyä varten riittävästi sellaista sisältöä, joka edistää asiakkaan kuntoutumista.

Kela tarjoaa palveluntuottajien käyttöön valmiita verkkokuntoutuksen sisältöjä, joita palveluntuottaja voi hyödyntää verkkokuntoutuksen toteuttamisessa itse tuottamansa materiaalin sijaan tai sen lisäksi.

5.5 Etäkuntoutuksen laitteet, sovellus tai alusta sekä tekninen tuki

Palveluntuottajalla pitää olla valmius järjestää asiakkaalle etäkuntoutuksen ajaksi verkkoyhteydellä varustettu laite ja tarvittavat lisälaitteet silloin, jos kuvapuhelu tai verkkokuntoutus on pakollinen osa kuntoutuspalvelua ja asiakkaalla ei ole omia laitteita.

Palveluntuottajan tehtävänä on sopia asiakkaan kanssa, miten laitteet ja lisälaitteet toimitetaan ennen etäkuntoutusta ja palautetaan etäkuntoutuksen päätyttyä. Palveluntuottaja vastaa laitteiden toimituksista aiheutuvista kustannuksista.

Palveluntuottaja tai Kela ei ole velvollinen järjestämään asiakkaalle laitetta tai lisälaitteita silloin, kun kuvapuhelut ovat vaihtoehtoinen tapa toteuttaa aloituskeskustelu, ennakko-, väli- tai seuranta-yhteydenottoja tai kuntoutusta. Jos asiakkaalla ei itsellään ole tarvittavaa laitteistoa, yhteydenotot toteutetaan puheluna ja muu kuntoutus kasvokkain.

Kela ei korvaa palveluntuottajalle tai asiakkaalle sopimuksessa mainittujen hintojen lisäksi muita etäkuntoutuksen kustannuksia. Palveluntuottajan tehtävä on vastata etäkuntoutuksen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista (esim. laitteet, sovelluksen tai alustan käyttökustannukset sekä tekninen tuki). Palveluntuottaja **ei voi** periä asiakkaalta maksua etäkuntoutukseen tarvittavien laitteiden käytöstä.

5.6 Tietoturva, tietosuoja ja saavutettavuus

Palveluntuottajan vastuulla on varmistaa etäkuntoutuksen (kuvapuhelut ja verkkokuntoutus) tietoturva, tietosuoja sekä saavutettavuus.

Palveluntuottajan on varmistettava, että

- EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaisena rekisterinpitäjänä se käsittelee henkilötietoja EU:n tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain (1050/2018) ja muun kansallisen erityislainsäädännön mukaisesti

- sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn tarkoitetut tietojärjestelmät ovat säännösten ja määräysten mukaisia
- asiakas on tietoinen etäkuntoutuksessa käytettävien yhteyksien ja sovellusten tai alustojen tietoturvasta ja -suojasta
- etäkuntoutuksessa noudetaan samoja yksityisyyden suojaa koskevia periaatteita kuin kasvokkaisessa kuntoutuksessa
- toteutettava etäkuntoutus täyttää digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) saavutettavuutta koskevat vaatimukset. **Lisätietoja:** Lisätietoja sekä asiaan liittyvää yleistä neuvontaa ja ohjausta antaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficom.
- toteutettavassa etäkuntoutuksessa noudatetaan ohjeistusta, jonka Lupa- ja valvontavirasto on antanut etäpalveluista.

Lisäksi palvelutuottaja vastaa siitä, että

- etäkuntoutuksessa potilastietojen välitykseen ja tallentamiseen käytettävät tietojärjestelmät täyttävät salassapitoa, tietosuojaa sekä tietoturvaa koskevien säännösten vaatimukset
- asianmukaiset potilasasiakirjamerkinnät on laadittu annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti
- potilasrekisteriä ylläpidetään annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

Kelan suosituksena on, että etäkuntoutuksessa käytetään aina salattua tietoliikenneyhteyttä.

Suosituksena on, että palveluntuottaja

- käyttää etäkuntoutuksessa sovellusta tai alustaa, jossa on käytössä asiakkaan vahva tunnistautuminen silloin, kun käsitellään asiakkaan potilastietoja tai muita arkaluonteisia henkilötietoja sisältäviä dokumentteja
- tarvittaessa käyttää ulkopuolista asiantuntijaa tietoturvan- ja tietosuojan varmistamiseksi ja arvioimiseksi.

5.7 Asiakkaan sairastuessa etäkuntoutuksen aikana

Jos asiakas sairastuu äkillisesti tai lyhytaikaisesti **yksilöllisen etäkuntoutuksen** aikana, asiakkaan kanssa on sovittava uudet ajankohdat kuvapuheluille tai etäkuntoutuspäiville.

Jos asiakas sairastuu äkillisesti tai lyhytaikaisesti **ryhmämuotoisen etäkuntoutuksen** aikana, asiakkaan kanssa on sovittava uudet ajankohdat ryhmämuotoisille kuvapuheluille tai etäkuntoutuspäiville. Ryhmämuotoiset kuvapuhelut tai etäkuntoutuspäivät korvataan äkillisessä sairastumisessa yksilöllisenä kuvapuheluna tai yksilöllisenä etäkuntoutuspäivänä, jos korvaavaa kertaa ei ole mahdollista toteuttaa ryhmämuotoisena. Yksilöllisen kuvapuhelun on oltava kestoltaan vähintään puolet siitä ajasta, joka on määritelty ryhmämuotoisen kuvapuhelun kestoksi palvelukuvauksessa.

Asiakkaan lyhytaikainen sairastuminen ei yleensä vaikuta etäkuntoutuksen laskuttamiseen. Palvelusta laskutetaan etäkuntoutuskustannusten mukaisesti, jos palvelu toteutuu sairastumisesta huolimatta palvelukuvauksessa kuvatulla tavalla.

5.8 Asiakkaan osallistuminen etäkuntoutukseen ulkomailta

Palveluntuottaja **ei voi** toteuttaa etäkuntoutusta ulkomailta.

Asiakkaalla on mahdollisuus osallistua etäkuntoutukseen ulkomailta, jos asiakas on

- sairausvakuutuslain mukaan vakuutettu
- yhdessä palveluntuottajan kanssa arvioinut etukäteen, että kuntoutuksen toteuttaminen etänä on tarkoituksenmukaista
- yhdessä palveluntuottajan kanssa sopinut etäkuntoutuksen jatkamisesta asiakkaan ulkomailla olon ajan.

Lisäksi edellytyksenä on, että

- asiakkaalla on käytössään verkkoyhteydellä varustettu laite, jolla hän voi osallistua etäkuntoutukseen
- asiakas korvaa itse kaikki mahdolliset etäkuntoutuksesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset

- palveluntuottaja informoi asiakasta, miten vakuutusturva on voimassa asiakkaan ollessa ulkomailla
- palveluntuottaja selvittää yhdessä asiakkaan kanssa etukäteen, miten toimitaan, jos kuvapuhelun aikana sattuu hätätilanne (esim. sairauskohtaus).

Kela **ei korvaa** mitään ylimääräisiä kustannuksia, jotka aiheutuvat ulkomailla olevan asiakkaan etäkuntoutuksen toteuttamisesta.

6 Kuntoutuksen toteutus

6.1 Palveluntuottajan tehtävät asiakkaan kuntoutuspäätöksen saavuttua

Ota asiakkaaseen yhteyttä kuntoutuspalvelun osassa määritellyllä tavalla **puheluna** tai **kuvapuheluna**.

Yhteydenoton tarkoituksena on mm. varmistaa myönnetyn kuntoutuksen ja aikataulun sopivuus asiakkaalle sekä sitouttaa, motivoida ja valmistaa asiakas tulevaan kuntoutumisprosessiin.

Huomioitavaa: Jos yhteydenotossa ilmenee, että kuntoutus on asiakkaalle toteutusajaltaan tai sisällöltään sopimaton tai toimimaton, sitä **ei ole** tarkoituksenmukaista aloittaa. **Ole tässä tilanteessa välittömästi yhteydessä Kelaan.**

Yhteydenotossa asiakas ja palveluntuottaja yhdessä mm.

- luovat **yhteisen näkemyksen** kuntoutumisen yleisistä tavoitteista, sisällöistä, toteutuksesta ja aikatauluista
- kartoittavat yhteistyössä tarvittavat ammattihenkilöt ja heidän roolinsa
- arvioivat asiakkaan ja palveluntuottajan resursseja, joilla on merkitystä **kuntoutuksen sisällön rakentamiseen ja/tai mm. avustavan henkilöstön tarpeeseen** kuntoutuksen aikana
- pyrkivät luomaan jo ennakoiden asiakkaan kuntoutuksesta mielekkään kokonaisuuden, jossa huomioidaan myös asiakkaan oma tukiverkosto sekä muut arjen toimijat.

6.2 Kuntoutuksen suunnittelu

Ennen asiakkaan kuntoutuksen alkamista palveluntuottajan nimeämän moniammatillisen tiimin tehtävänä on perehtyä huolellisesti saamiinsa asiakaskohtaisiin esitietoihin, ennakkoyhteydenotoissa saatuihin tietoihin ja muihin selvityksiin.

Kuntoutuksen suunnittelussa ja sen toteutuksessa on korostuttava **asiakkaan oma rooli, asiantuntijoiden rooli** sekä (mahdollisten) **läheisten rooli**.

Moniammatillisen tiimin tehtävänä on mm. ennakkoon

- huomioida asiakkaiden kuntoutustavoitteet ja -tarpeet yksittäisen asiakkaan/asiakasryhmän kuntoutuksen sisällön suunnittelussa ja kuntoutuksen aikataulutuksessa
- varmistaa, että asiakkaan kuntoutukseen osallistuvalla henkilöstöllä on hyvä kokonaisnäkemys sekä yhteisymmärrys asiakkaan tavoitteiden mukaisen ja laadukkaan kuntoutuksen toteuttamiseksi
- tunnistaa kunkin asiakkaan tilanteeseen vaikuttavat seikat ja menetelmät, jotka mahdollistavat asiakkaiden kuntoutustavoitteeseen pääsemisen.

6.3 Palveluntuottajan yleisiä tehtäviä kuntoutuksen alkaessa ja sen aikana

6.3.1 Moniammatillisen tiimin tehtävät

Moniammatillisen tiimin tehtävänä on yhteistyössä asiakkaan/asiakasryhmän kanssa kartoittaa kuntoutuksen tavoitteita sekä suunnitella kuntoutuksen sisältöä ja siihen liittyviä kuntoutuksen toimenpiteitä. Erityisesti tehtävänä on luoda heti kuntoutuksen alussa edellytykset asiakasryhmän aktiivisen ryhmäytymisen sekä vertaistuen toteutumiseksi.

Tehtävänä on mm.

- luoda asiakkaaseen luottamuksellinen, sitoutumista ja tavoitteellista kuntoutumista kannatteleva suhde
- varata riittävästi aikaa moniammatillisen tiimin keskinäisiin yhteistyötapaamisiin ja varmistaa hyvä tiedonkulku ja yhtenäinen asiakkaan tavoitteiden mukainen toiminta

- tarkentaa asiakkaan kuntoutuksen aikainen avun ja valvonnan tarve sekä varmistaa näin avustamisen riittävyys.

6.4 Kuntoutuksen toteutus

Palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan saamenkielisen mielenterveyskuntoutuksen kuntoutuspalvelua koskevan osan mukaisesti.

Kuntoutus toteutetaan pääasiallisesti arkipäivisin maanantaista perjantaihin. Kelan suosituksena on, että kuntoutusta ei järjestetä sunnuntaisin, arkipyhinä eikä aattopäivinä, kuten joulu- ja juhannusaattoina.

6.5 Tapaamiset

Asiakkaan kuntoutus toteutuu tapaamisina, ryhmätapaamisina sekä yhteisötapaamisina palveluntuottajan toimipisteessä tai muualla kuin palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevilla tiloilla. Näitä muita tiloja voivat olla esim. asiakkaan koti, työpaikka tai muu asiakkaan kanssa yhdessä sovittu paikka tai tila.

Huomioitavaa

- Kuntoutuspalvelun osassa **on aina** kuvattu tarkemmin, miten ja missä asiakkaan kuntoutus on määritetty toteutettavan.
- Tapaamisen tai ryhmätapaamisen keston ei sisälly ruokailutaukoa. Tarjoa asiakkaalle yksittäisenä ateriana lounas tai päivällinen, jos käyntikerran tai tapaamisen kesto on vähintään 2 tuntia ja se toteutuu palveluntuottajan tiloissa.

6.6 Läheisen osallistuminen asiakkaan kuntoutukseen

Läheisen tai perheen osallistuessa asiakkaan kuntoutukseen tavoitteena on aina **asiakkaan kuntoutumisen edistäminen heidän yhteisessä arjessaan**. Läheinen tai perhe osallistuu asiakkaan kuntoutukseen omassa roolissaan palvelukuvauksessa määritellyllä tavalla.

6.7 Yleistä kuntoutuksen toteuttamiseen liittyvää

6.7.1 Kuntoutuspäiväkirja

Ohjaa asiakasta (ja läheistä) halutessaan käyttämään kuntoutuspäiväkirjaa.

Opasta asiakasta kuntoutuksen alkuvaiheesta lähtien kirjaamaan päiväkirjaan esim. harjoitteiden toteutumista, havaintoja, mieleen tulevia kysymyksiä sekä kehittämisajatuksia ja toiveita. Päiväkirjan avulla asiakas (ja läheinen) voi seurata omaa kuntoutumistaan, kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista sekä mahdollisten tehtävien ja harjoitteiden suorittamista.

6.7.2 Välitehtävät

Voit suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa erilaisia välitehtäviä toteutettavaksi, kun kuntoutus toteutuu jaksotettuna. Välitehtävien tavoitteena on ohjata ja vahvistaa asiakkaan omakuntoutusta sekä omien toimintatapojensa muokkaamista.

Asiakas voi kirjata annetut välitehtävät esim. kuntoutuspäiväkirjaan. Välitehtävät voi käydä yhdessä asiakkaan kanssa läpi esim. seuraavalla toteutuvalla kuntoutusjaksolla.

6.8 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen päättyessä

Seuranta on asiakkaan kuntoutumisprosessissa merkityksellinen osa. Seurannassa moniammatillisen tiimin tehtävänä on arvioida, onko asiakas tehnyt omakuntoutukseen liittyvät harjoitukset oikein tai osallistunut säännöllisesti suunniteltuun toimintaan, onko saavutettu tuloksia ja miten esimerkiksi harjoitusohjelmaa on mahdollisesti muutettava. Seuranta mahdollistaa tarvittavat muutokset asiakkaan kuntoutusprosessiin, esimerkiksi sen sisältöön, intensiivisyyteen, omakuntoutuksen toteutukseen tai yhteistyöhön, ja tukee osaltaan asiakkaan muutosprosessia.

Toteuta asiakkaan kuntoutukseen sisältyvä seuranta kuntoutuspalvelun osassa määritetyllä tavalla. Seurannassa varmistetaan erityisesti asiakkaan kuntoutumisen jatkuminen hänen omassa elinympäristössään ja vahvistetaan asiakkaan luottamusta omiin voimavaroihinsa.

Seuranta on myös luonteva ja selkeä tapa lopettaa palveluntuottajan ja asiakkaan välinen yhteistyö ja varmistaa asiakkaan itsenäistä toimintakykyä ylläpitävän harjoittelun jatkuminen.

Huomioitavaa: Seuranta **ei toteuteta**, jos kuntoutuspalvelun osassa **ei ole mainintaa** seurannasta.

7 Dokumentaatio

7.1 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvä kirjaaminen

Kirjaa asiakkaan kuntoutuksen toteutus selkeästi siten, että siitä on kokonaisvaltaisesti hyötyä kuntoutuksen aikaisessa työskentelyssä ja että se on jälkikäteen todennettavissa. Jokaisen asiakkaan yksilölliset asiat kirjataan omiin asiakirjoihinsa.

Varmista palveluntuottajana, että eri ammattihenkilöiden ja toimijoiden väliset tapaamiset ja heidän saamansa tieto dokumentoidaan aina huolellisesti asiakkaan asiakirjoihin, jotta asiakasta (ja läheistä/perhettä) koskeva viestintä eri asiantuntijoiden välillä toteutuu asianmukaisesti.

Toteuta asiakkaan kuntoutuksen kirjaaminen siten, että

- asiakas ymmärtää tietojensa kirjaamisen merkityksen ja on tietoinen oikeudestaan perehtyä hänestä laadittuihin asiakirjoihin
- kirjaaminen tehdään huolellisesti sekä luotettavalla tavalla tietosuojamääräykset huomioiden
- kuntoutukseen liittyvä jatkuva arviointi ja yhteiset tapaamiset dokumentoidaan asiakkaan kuntoutuksen asiakirjoihin
- asiakkaan tietojen kirjaaminen mahdollistaa kuntoutustoiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin sekä kuntoutuksen jälkikäteisen seurannan.

7.2 Asiakaskohtaisen kirjauksen sisältö

Kirjaa asiakkaan asiakirjoihin mm. seuraavat asiat:

- yksilö- ja ryhmämuotoisten tapaamisten tai käyntikertojen tiedot (toteutusajankohta, toteuttaja, sisältö ja tehdyt havainnot)

- keskeiset yhteydenotoissa ja haastatteluissa saadut tiedot ja arviointi- ja mittaustulokset
- omakuntoutusta edistävät keinot (ml. kuntoutujan välitehtävät)
- läheisen osallistuminen
- kuntoutuksen aikaiseen yhteistyöhön liittyvät tiedot.

Liitä asiakkaan asiakirjoihin mukaan:

- kuntoutuksen aikataulu, aihe, kuntoutuksen toteuttaneen ammattihenkilön nimi sekä ammatti- tai tehtävänimike
- kirjallinen suunnitelma asiakkaan kuntoutuksen toteutuksesta
- asiakkaan Omat tavoitteeni -lomake
- asiakkaan arviointiin ja mittaukseen liittyvät lomakkeet
- mahdolliset välitehtävät
- muu asiakkaan kuntoutusta koskeva tieto.

Huomioitavaa: Laadi asiakkaan läheisen kuntoutukseen osallistuminen samaan dokumenttiin asiakkaan kuntoutusohjelman kanssa. Kirjaus toimii samalla dokumentaationa läheisen kuntoutuksen toteutuksesta.

7.3 Asiakkaalle laadittava kuntoutuspalaute

Kuntoutuspalaute on palveluntuottajan asiakkaalle laatima kirjallinen kooste asiakkaan toteutuneen kuntoutuksen kokonaisuudesta. Palaute laaditaan Kelan lomakkeelle KU148. Lomake löytyy Kela.fi verkkosivulta.

Liitteet

- Omat tavoitteeni -lomake
- muut mahdolliset liitteet.

7.4 Yleistä palautteen laatimiseen liittyvää

Laadi kuntoutuspalaute asiakkaan **viimeisen kuntoutuksen päätyttyä**. Palautteen laatimisesta ja sen allekirjoituksesta vastaa kuntoutuspalvelun osan mukainen,

asiakkaan kuntoutuksen toteuttanut ja siitä kokonaisuudessaan vastannut (esim. omaohjaaja) ammattihenkilö.

Lisäksi:

- Varmista asiakkaan mahdollisen suunnitellun jatkokuntoutuksen toteutuminen olemalla tarvittaessa yhteydessä asiakkaan hoidosta vastaavaan terveydenhuollon toimintayksikköön. Tähän on oltava asiakkaan suostumus.
- Anna asiakkaalle mahdollisuus tutustua hänestä laadittuun kuntoutuspalauteuonnokseen sekä selvitä hänelle mm. eri mittausten tulokset ja niiden merkitys, jotta hän tietää, mitä toteutuneesta kuntoutuksesta on kirjattu.
- Asiakkaan kuntoutuspalauteeseen **ei kirjata** asiakkaan läheistä koskevia (henkilökohtaisia) tietoja.
- **Laadi vielä myöhemmin** asiakkaan kuntoutusjakson jälkeisestä seurantayhteydenotosta asiakkaalle lähetettävä **erillinen seurantapalaute**.

7.5 Palautteen lähettämisen ajankohta

Toimita kuntoutuspalaute postitse asiakkaalle, Kelaan sekä asiakkaan kanssa sovituille muille toimijoille (esim. asiakkaan hoidosta vastaavalle terveydenhuollon toimintayksikölle).

Toimita palaute em. toimijoille viimeistään **2 viikon kuluessa siitä ajankohdasta laskien, kun asiakkaan viimeisin asiakas- tai ryhmätapaaminen on päättynyt**.

Huomioitavaa: Palautteen on oltava Kelassa perillä annetun määräajan sisällä.

7.6 Läheisten tai perheen osallistumisen kirjaus

Jos asiakkaan läheinen tai perhe on osallistunut asiakkaan kuntoutukseen, kirjaa siitä asiakkaan kuntoutuspalauteeseen **seuraavat tiedot:**

- läheisen nimi
- läheisen suhde asiakkaaseen (esim. äiti, puoliso, muu suhde)
- kuntoutukseen osallistumisaika
- läheisen osallistumisen tavoite ja vaikutus **asiakkaan kuntoutumiseen**.

7.7 Lyhyt kuntoutuspalaute

Laadi asiakkaalle **lyhyt kuntoutuspalaute** sellaisessa tilanteessa, jossa esim. asiakkaan

- kuntoutus **keskeytyy** tai
- **kuntoutus toteutuu useassa jaksossa ja tarvitaan kirjallinen dokumentti esim. kuntoutukseen osallistumisesta ja sen edistymisestä** (tämä **ei koske** viimeisintä kuntoutusjaksoa).

Toimita lyhyt palaute **asiakkaalle**. Toimita se lisäksi asiakkaan suostumuksella **tarvittaville** tahoille. Toimita palaute aina Kelaan, jos asiakkaan kuntoutus on keskeytynyt ja muussa tapauksessa toimita se Kelaan vain tarvittaessa. Lyhyt kuntoutuspalaute **ei sisällä** liitteitä.

7.7.1 Lyhyen kuntoutuspalauteen sisältö

Lyhyt kuntoutuspalaute sisältää seuraavat asiat selkeästi otsikoituna:

- tiivistetty kuvaus asiakkaan
 - o yksilöllisestä alkutilanteesta
 - o kuntoutuksen tavoitteista
 - o kuntoutuksen etenemisestä
 - o osallistumisesta kuntoutukseen (ml. omakuntoutukseen)
 - o kuntoutukseen osallistumistavasta
 - o kuntoutumisen keskeytymiseen johtaneista syistä (kun kuntoutus on keskeytynyt).

7.8 Seurantapalaute

Seurantapalaute on palveluntuottajan laatima kooste toteutuneista seurantayhteydenotoista. Laadi seurantapalaute, kun palveluntuottajan ja asiakkaan välinen **viimeisin seurantayhteydenotto** on toteutunut. Seurantapalauteeseen **ei lisätä** liitteitä.

7.8.1 Seurantapalauteen sisältö

Seurantapalaute sisältää seuraavat asiat:

- palveluntuottajan arvio asiakkaan toiminta-, opiskelu- ja/tai työkyvyn kehittymisestä kuntoutuksen seurantaan liittyen
- seurannan aikana esille tulleet uudet asiat
- arvioitavissa oleva kuntoutuksen, omakuntoutuksen ja asiakkaan kuntoutumisen vaikutus asiakkaan arkeen, työhön ja/tai opiskeluun hänen lähitulevaisuudessaan
- asiakkaan kuntoutuksen jatkumisen tarpeen arvio
- suositellut ja yhdessä asiakkaan kanssa sovitut mahdolliset jatkotoimenpiteet ja -suunnitelmat (ml. omakuntoutus).

Lähetä seurantapalaute aina **asiakkaalle**. Lisäksi seurantapalaute lähetetään **Kelaan**, jos asiakkaan

- yksilöllinen tarve tai tilanne vaatii Kelan jatkotoimenpiteitä
- kuntoutumiseen liittyy jotain erityistä tiedotettavaa Kelalle.

7.9 Osallistumistodistus

Laadi osallistumistodistus Kelan verkkosivuilla olevan ohjeen mukaisesti. **Lisätietoja** Lisätietoa osallistumistodistuksesta on Kelan kumppanit -verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Palveluntuottajille – Ohjeita palveluntuottajille – Kuntoutuksen järjestäminen.

Jos asiakas hakee kuntoutusrahaa, hän voi toimittaa osallistumistodistuksen Kelaan henkilöasiakkaiden asiointipalvelu OmaKelan kautta (kela.fi/omakela).

8 Henkilöstö sekä vertaistukihenkilö ja kokemusasiantuntija

Kuntoutuksen palveluntuottajana vastaat siitä, että kuntoutusta toteuttavalla henkilöstöllä on **virallisesti hyväksytty ammattinimikettä vastaava koulutus ja pätevyys**.

Lisätietoja: Yleinen osa, liite 1. Ammatti- ja tehtävänimikkeet.

8.1 Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö

Kuntoutuspalvelun osassa on aina tarkemmin määritelty **kuntoutusta toteuttava henkilöstö sekä sen tehtävät ja roolit**. Lisäksi siinä on määritetty kuntoutusta toteuttavan henkilöstön kokemus- ja koulutusvaatimukset. **Huomioitavaa:** Kokemukseksi hyväksytään edellytetyn koulutuksen ja pätevyyden jälkeinen työkokemus.

Palveluntuottajan vastuulla on huolehtia ja varmistaa, että esim.

- lasten, vammaisten ja iäkkäiden kanssa työskentelevien henkilöiden rikostausta on selvitetty siten kuin laissa lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja laissa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) säädetään
- henkilöstö **koulutetaan** ja **perehdytetään** tehtäviinsä sekä kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaiseen työskentelyyn
- henkilöstön osaaminen ja sen ylläpito **varmistetaan joka tilanteessa** (myös äkillisten poissaolojen ja uusien työntekijöiden osalta)
- henkilöstöllä on **riittävästi tutkittua ja ajantasaista tietoa** asiakasryhmän sairaudesta, häiriöstä tai vammasta, jotta henkilöstö osaa ja pystyy tukemaan asiakkaan kuntoutumista kokonaisvaltaisesti
- henkilöstölle järjestetään ennen kuntoutuspalvelun käynnistymistä **koulutus**, jolla varmistetaan henkilöstön osaaminen toteuttaa kohderyhmän kuntoutusta
- asiakkaiden tarpeiden mukaista **henkilöstöä on riittävästi** avustamaan asiakkaita (ja läheisiä) kuntoutuksen ja majoituksen aikana
- erityisten kommunikaatiokeinojen (esim. viittomat, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikoinnin keinot) käyttöä osaavaa henkilöstöä on käytettävissä asiakkaiden tarpeiden mukaisesti ja riittävästi.

8.2 Vertaistukihenkilö ja kokemusasiantuntija

Kuntoutuksessa voi hyödyntää vertaistukihenkilöitä tai kokemusasiantuntijoita tai kokemustoimijoita asiakkaan kuntoutumisen tukena. Informoi asiakasta vertaistukihenkilön tai kokemusasiantuntijan tai kokemustoimijan roolista kuntoutuksen toteutuksessa.

- **Vertaistukihenkilö** on järjestöjen tarjoaman vertaistukihenkilön koulutuksen käynyt tai palveluntuottajan tehtävään perehdyttämä henkilö, jolla on samankaltainen vamma tai sairaus kuin asiakkaalla. Koulutus antaa eväät vertaistukitapaamisten ohjaamiseen kasvokkain tai verkossa.
- **Kokemusasiantuntija** tai kokemustoimija on tehtävään koulutettu henkilö, jolla on oman tai läheisen sairauden vuoksi kokemusta sairaudesta ja kuntoutumisesta sekä sosiaali- ja terveystalveluiden käytöstä.

Vertaistukihenkilö, kokemusasiantuntija tai kokemustoimija **voi olla mukana** asiakkaan kuntoutusohjelman toteuttamisessa **yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa** kannustamassa sekä tukemassa asiakkaita kuntoutumisessa omien kokemustensa ja selviytymistarinoidensa pohjalta. Vastuullasi on varmistaa vertaistukihenkilöiden ja kokemusasiantuntijoiden tarkoituksenmukainen toiminta, vaitiolovelvollisuuteen sitoutuminen sekä vastata heidän riittävästä ohjauksestaan tehtävässään.

Huomioitavaa: Asiakas voi itse käsitellä halutessaan omia asioitaan yhdessä vertaistukihenkilön tai kokemusasiantuntijan kanssa. Vertaistukihenkilöillä tai kokemusasiantuntijoilla **ei ole** oikeutta käsitellä asiakkaan henkilötietoja tai asiakirjoja missään tilanteessa ilman asiakkaan suostumusta.

8.3 Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana

Palveluntuottajana vastaat siitä, että

- henkilöstöressurssissa on **riittävästi** pätevää varahenkilöstöä sijaistamaan vakituista ammattihenkilöstöä lomien sekä äkillisten tilanteiden, kuten lyhyiden sairaspoissaolojen aikana
- henkilöstön vaihtuessa tai henkilöstön sijaisuuksissa uusi henkilöstö täyttää kuntoutuksen palvelukuvauksen liitteen mukaiset ammatti- ja tehtävänimikkeiden koulutus- ja kokemusvaatimukset.

Huomioitavaa: Alle 4 kuukauden pituisissa **sosiaalihuollon** laillistettujen ammattihenkilöiden sijaisuuksissa noudatetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia.

8.4 Opiskelijan käyttö sijaisuuksissa

Opiskelija voi toimia moniammatillisen tiimin ammattihenkilön sijaisena **lyhytaikaisesti** (alle 4 kuukautta) oman ammattialansa tehtävissä. Sijaisena toimiessaan opiskelijalla on oltava suoritettuna kyseisen koulutuksen opintopisteistä hyväksytysti 2/3.

Opiskelijasta käytetään opiskelija -nimikettä, ja hänelle on nimettävä saman ammattialan ohjaaja.

12 kuukauden aikana moniammatillisessa tiimissä ammattihenkilön sijaisena voi toimia enintään 1 opiskelija kerrallaan/kuntoutuspalvelu.

8.5 Erikoislääkärin sijaistaminen

Yleistä erikoislääkärin sijaistamiseen liittyvää:

- Erikoislääkärin sijaisena toimii **aina** erikoislääkäri **tai** kyseiseen alaan erikoistuva lääkäri.
- Sijaisena toimivan lääkärin erikoistumisala on sama kuin kuntoutuspalvelun osassa vaadittu erikoisala.
- **Alle 4 kuukauden** sijaisuuksissa erikoislääkäriä voi sijaistaa laillistettu lääkäri. Pidemmät sijaisuudet hoitaa erikoislääkäri tai erikoistuva lääkäri.

Jos erikoislääkärin sijaisena toimii erikoistuva lääkäri, niin

- erikoistumassa oleva lääkäri voi toimia erikoislääkärin sijaisena kyseisessä kuntoutuspalvelussa **enintään 12 kuukauden ajan**
 - o **12 kuukauden aikana** kyseisessä kuntoutuspalvelussa voi toimia **enintään 1** erikoistuva lääkäri kerrallaan
- erikoistuva lääkäri voi korvata erikoislääkärin työpanoksesta **50%**
 - o muun ajan tehtävää hoitaa kuntoutuspalvelun osassa edellytetyt vaatimukset ja kelpoisuusehdot täyttävä erikoislääkäri
- nimeä erikoistuvalla lääkärillä ohjaava lääkäri, joka on kuntoutuspalvelun osassa kuvattu vaatimukset täyttävä erikoislääkäri

- työskentely palveluntuottajalla on harjoittelujakso, joka sisältyy ko. lääkärin erikoistumiskoulutuksen ohjelmaan.

9 Tulkkaus

9.1 Vieraan kielen ja toisten kotimaisten kielten tulkkaus

Kela järjestää vieraan kielen tulkkausta kuntoutukseen osallistuvalle asiakkaalle.

Vieraan kielen tulkkausta voidaan myöntää **Kelan erikseen määrittämällä tavalla**.

Ruotsin tai saamen kieliä puhuvalle asiakkaalle järjestetään tulkkausta hänen äidinkiellään, jos kuntoutuspalvelu on suomenkielinen.

Palveluntuottaja saa kuntoutuspäätöksen yhteydessä *Vieraan kielen tulkkauksen järjestäminen kuntoutuksessa* -ohjekirjeen, joka sisältää toimintaohjeita kuntoutuksessa tarvittavaan tulkkaukseen liittyen. [Lisätietoja tulkkauksesta kuntoutuksessa on Kelan kumppanien verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Palveluntuottajille – Ohjeita palveluntuottajille – Tulkkaus kuntoutuksessa](#).

Tulkkeina käytetään Kelan kanssa sopimuksen tehneiden tulkkauspalveluntuottajien tulkkeja. Vieraan kielen tulkkaus kuntoutuksessa voidaan toteuttaa läsnä- tai etätulkkauksena. Kela korvaa tulkkauksesta aiheutuvat kustannukset tulkkauspalveluntuottajille. Asiakkaille tulkkaus on maksutonta.

9.2 Etätulkkaus

Etätulkkaus toteutetaan puheluna tai kuvapuheluna.

9.3 Vammaisten tulkkauspalvelut

Kuulo-näkövammaisella, kuulovammaisella tai puhevammaisella on oikeus saada tulkkitsemis- ja käännösapua siten kuin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010) säädetään.

10 Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat ja laitteet

10.1 Kuntoutustilat

Asiakkaan kuntoutus toteutetaan **palveluntuottajan toimipisteessä**, joka on vaihtoehtoisesti joko

- **laitosyksikkö**
- **avoyksikkö** tai
- **muu toimintayksikkö.**

Kuntoutuspalvelussa edellytetty **toimipiste on aina määritetty** kuntoutuspalvelun osassa.

10.1.1 Laitosyksikön tilat

Laitosyksikkö sisältää vähintään

- majoitustilat asiakkaalle (ja läheisille)
- ruokailutilan
- yleiset tilat, joissa on odotustila sekä wc
- lepotilan
- huoneen asiakkaan yksilöllistä tapaamista varten
- ryhmätyötilan.

10.1.2 Avoyksikön tilat

Avoyksikkö sisältää vähintään

- ruokailutilan
- yleiset tilat, joissa on odotustila sekä wc
- lepotilan
- huoneen asiakkaan yksilöllistä tapaamista varten
- ryhmätyötilan.

10.1.3 Muun toimintayksikön tilat

Muu toimintayksikkö sisältää vähintään

- 1 huoneen (yksilö- tai ryhmätilan)
- erillisen odotustilan, jossa on wc.

10.2 Muut kuntoutuksen toteuttamiseen vaaditut tilat

Kuntoutuksen toteuttaminen voi edellyttää kuntoutuspalvelun osassa määritellyn toimipisteen (avoyksikkö, laitousyksikkö tai muu toimintayksikkö) lisäksi **myös muita tiloja**. Kuntoutuspalvelun osassa **on määritetty se**, missä ko. muiden tilojen on sijaittava. **Lisätietoja** (jos tilat on määritetty) Kuntoutuspalvelun osa.

Kuntoutuspalvelun osassa on määritelty, jos

- palvelussa **edellytetään toimipisteen lisäksi** muita tiloja
- tilat voivat sijaita **muualla kuin palveluntuottajan toimipisteessä**.

Muita tiloja ovat esimerkiksi

- kuntosali
- liikuntasali
- allastilat
- ruokailutilat

Huomioitavaa

- Vain jos asiakkaan kuntoutus toteutuu toimipisteessä, joka on avoyksikkö tai muu toimintayksikkö, asiakkaan ruokailutilat voivat sijaita muualla kuin palveluntuottajan toimipisteessä.

Kasvokkain toteutuviissa yhteisötapaamisissa pitää olla käytettävissä ruokailutila. Näiden ruokailutilojen on sijaittava enintään 500 metrin etäisyydellä siitä kuntoutustilasta (palveluntuottajan toimipiste tai muu kuntoutustila), jossa yhteisötapaaminen toteutuu.

Muiden kuntoutuksen toteuttamiseen vaadittujen tilojen (lukuun ottamatta ruokailutiloja) on sijaittava **enintään 10 kilometrin etäisyydellä** palveluntuottajan toimipisteestä, ellei kuntoutuspalvelun osassa ole muuta määritelty. Palveluntuottajan on järjestettävä näihin tiloihin asiakkaalle (ja läheisille) edestakaiset ja turvalliset kuljetukset sekä vastattava kuljetuskustannuksista.

10.3 Muut kuin kuntoutuspalvelussa edellytetyt tilat

Palveluntuottajalla voi olla käytössä kuntoutuspalvelussa määritettyjen ja edellytettyjen tilojen lisäksi muita kuntoutustiloja (esim. kuntosali) asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseksi. Myös näissä tiloissa on huomioitava tiloja koskevat palvelukuvauksen mukaiset turvallisuus- ja esteettömyysvaatimukset. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 10.4. Yleistä palveluntuottajan tiloihin ja ympäristöön liittyvää.

10.4 Yleistä palveluntuottajan tiloihin ja ympäristöön liittyvää

10.4.1 Kuntoutustilat

Palveluntuottajana vastaat siitä, että kuntoutustilat

- ovat asianmukaiset, turvalliset, tilavat, siistit, viihtyisät ja monipuoliset sekä niissä on tarpeenmukaiset ympäristönhallintalaitteet, hälytysjärjestelmät ja hälytyslaitteet
- soveltuvat asiakkaille heidän liikkumisensa, toimintakykynsä, ikänsä ja sairautensa tai vammansa huomioden (esim. aistiyliherkkyydet) sekä mahdollistavat heidän itsenäisen selviytymisensä
- soveltuvat liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille
- ovat asiakkaan tarpeen mukaiset, lähietäisyydellä toisistaan ja vaivatta asiakkaan saavutettavissa sekä niissä on tarvittavat opasteet
- soveltuvat asiakkaan oleskeluun sekä harrastustoimintaan ja niissä on tarpeenmukaiset harrastusvälineet.

Lisäksi asiakkaille on järjestettävä kuntoutuksen ajaksi

- mahdollisuus lepo- ja taukotilojen käyttöön
- lukolliset tavaroiden säilytystilat.

10.4.2 Ulkoympäristö

Huolehdi myös, että palveluntuottajan tilojen

- ulkoiluympäristö on asianmukaisesti merkitty
- kulkureitit ovat helposti hahmotettavat ja turvalliset asiakkaan itsenäiseen liikkumiseen

- ulkovalaistus on tehokas ja kattava.

10.5 Tilojen remointi

Remontit on ajoitettava siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä asiakkaille. Jos perusparannuksista tai -korjauksista on haittaa asiakkaan kuntoutukselle (esim. allastila on pois käytöstä), Kela ohjaa tarvittaessa asiakkaan toiselle palveluntuottajalle.

10.5.1 Muutoksista ilmoittaminen

Ilmoita aina mahdollisesta remontista sekä korjaus- ja perusparannustöistä asiakkaalle **etukäteen kutsukirjeessä**. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus vaihtaa kuntoutuksen toteutuksen ajankohtaa tai valita toinen kuntoutuksen palveluntuottaja remontin vuoksi.

Ilmoita välittömästi tiedossasi olevista kuntoutustilojen remonteista sekä korjaus- ja perusparannustöistä osoitteeseen: **kuntoutus_sopimushallinta(at) kela.fi**.

Tee ilmoitus **välittömästi tai viimeistään 3 kuukautta ennen remontin alkamista**.

Mikäli remontti aiheuttaa **väistötilan tarpeen**, ilmoita asia remontista ilmoittamisen yhteydessä. Väistötilan tulee olla **aina** Kelan etukäteen hyväksymä ja palvelukuvauksen mukainen.

10.6 Laitteet

Huolehdi, että kuntoutuksessa käytettävät laitteet

- ovat asiakkaiden tarpeiden mukaiset, monipuoliset ja turvalliset käyttää
- on huollettu, kalibroitu sekä niiden käyttövarmuudesta ja käytönohjauksesta on huolehdittu asianmukaisesti.

Myös kuntoutuksessa käytettävien, palveluntuottajien omissa tiloissa olevien työkoneiden ja työvälineiden toiminta ja käyttöturvallisuus on oltava varmistettu työturvallisuuslain mukaisesti.

11 Ruokailun toteuttaminen

11.1 Ruoka

Tarjottavien aterioiden tulee muodostaa yhdessä toisiaan täydentävä, terveellinen ja täysipainoinen kokonaisuus.

Asiakkaalle tarjottavien aterioiden ja välipalojen on oltava

- monipuolisia ja terveyttä edistäviä
- ravitsemussuositusten mukaisia ja eri kohderyhmille soveltuvia sekä
- sopivia erityisruokavaliota noudattaville.

Luo malliateriasta otetun kuvan avulla asiakkaalle ymmärrys siitä, mistä aineksista ravitsemuksellisesti riittävä ateria koostuu. Tavoitteena on, että asiakkaan kuntoutuksen aikana saama lautasmalli tai ravitsemusneuvonta toimii mallina hyvistä ruokavalinnoista myös asiakkaan arjessa kuntoutuksen päätyttyä.

Myös ruokailun toteuttavan ravintolan/ruokalan on omassa roolissaan tuettava kuntoutuskurssien (esim. diabetes-, sydän- ja tules -kurssien) tavoitteita siten, että tarjottava ruoka osaltaan tukee asiakkaan elämäntapamuutosta. Palveluntuottajana tehtävänäsi on myös arvioida ruuan laatua sekä ruokailun toteuttavan ravintolan/ruokalan toimintaa säännöllisesti. Nämä em. seikat on erityisesti huomioitava ravintolan/ruokalan muutostilanteissa.

11.1.1 Erityisruokavaliot

Selvitä asiakkaan erityisruokavalio etukäteen

ennakkoyhteydenotossa/aloituskeskustelussa tai viimeistään kuntoutuksen alkaessa. Erityisruokavalion noudattaminen voi olla **osa asiakkaan sairauden hoitoa** ja sen tarkoituksena on tukea asiakkaan kokonaisvaltaista terveyttä. Palveluntuottajana tehtävänäsi on tarjota terveydellisistä syistä erityisruokavaliota noudattavalle asiakkaalle sopivaa ruokaa. Varmista, että erityisruokavalioiden laatu on linjassa ravitsemussuositusten kanssa.

Palveluntuottajana vastuullasi on järjestää ateriat yleisimpiä ruokavalioita noudattaville kuten **diabeetikoille, allergikoille, keliaakikoille** ja vegaanista ruokavaliota noudattaville. Palveluntuottajana tehtävänäsi on myös varmistaa, että henkilöstöllä on ravitsemuksen erityisosaamista asiakkaan erityisruokavalioiden toteuttamiseksi.

11.1.2 Vakaumukseen liittyvät ruokatottumukset

Asiakkaan vakaumukseen ja/tai kulttuuriin liittyvät ja ruokaa tai ruokailua koskevat erityistarpeet, jotka poikkeavat merkittävästi suomalaisesta valtaväestön ruokatottumuksia noudattavasta ruokavaliosta, voit palveluntuottajana huomioida oman harkinnan mukaisesti.

11.2 Yleistä ruokailun toteuttamisesta

Toteuta asiakkaan ruokailut joko

- palveluntuottajan toimipisteessä
- erillisissä majoitustiloissa **tai**
- erillisissä ruokailutiloissa.

Huomioitavaa: Kuntoutuspalvelun osassa on aina määritetty tarkemmin, missä asiakkaan ruokailu on järjestettävä.

11.3 Asiakkaiden ruokailun järjestäminen

11.3.1 Palveluntuottajan tiloissa toteutuvan käyntikerran/tapaamisen ruokailu

Tarjoa asiakkaalle yksittäisenä ateriana **lounas** tai **päivällinen**, jos käyntikerran tai tapaamisen kesto on **vähintään 2** tuntia ja se toteutuu palveluntuottajan tiloissa.

Huomioitavaa: Käyntikerran tai tapaamisen kesto on **ei sisälly** ruokailutaukoa.

12 Laatusyö ja toiminnan seuranta

12.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta

Laadunhallinnan avulla toimintaa johdetaan, suunnitellaan, arvioidaan ja parannetaan kokonaisvaltaisesti asetettujen kuntoutuksen laatusyövoitteiden saavuttamiseksi.

Tavoitteena on, että kuntoutuksen asiakas saa tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaista laadukasta palvelua oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa.

Palveluntuottajan on kehitettävä kuntoutukseen liittyvää laadunhallintaa kokonaisvaltaisesti, ja se on ulotettava kaikkiin Kelan kuntoutuspalveluihin. Laadultaan hyvä kuntoutus on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon tai näyttöön perustuva palvelua, joka edistää asiakkaan toimintakykyä, hyvinvointia ja työkykyä sekä pyrkii kuntoutumisen maksimointiin ja riskien minimointiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) mukaisesti palveluntuottajan tehtävänä on valvoa palvelun laatua, asianmukaisuutta ja asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palveluntuottaja laatii omavalvontasuunnitelman ja omavalvontaohjelman sekä nimeää vastuuhenkilön lain edellyttämällä tavalla. Palveluntuottaja seuraa omavalvontaohjelman tai -suunnitelman toteutumista lain edellyttämällä tavalla.

12.1.1 Palveluntuottajan laadunhallinnan sisältö ja siihen liittyvät toimet

Laatukäsikirjan käyttö ja kirjaaminen

Palveluntuottajan on määriteltävä ja kirjattava kuntoutuspalvelun keskeisten toimintojen ja toimenpiteiden laatusyövoitteet ja laadunhallinnan toteuttamistavat laatukäsikirjaan. Laatukäsikirjaa ei tarvitse laatia, jos palveluntuottajalla on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) mukainen velvoite laatia omavalvonta-suunnitelma, joka kattaa laatukäsikirjaan sisältyvät asiat

Laatusyö

Laatusyön on sisällettävä jokaisen kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti

- kirjallinen prosessikuvaus tai kaavio

- henkilöstön vastuut ja tehtävät
- henkilöstön työ- ja toimintaohjeet
- yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen toteuttamiseen liittyvät kuvaukset.

Asiakaspalautteen kerääminen

Palveluntuottajan tehtävänä on **seurata** ja **arvioida** säännöllisesti Kelan järjestämän kuntoutuspalvelun toteutusta sekä laatua keräämällä palautetta kirjallisesti. On huomioitava, että kaikilla kuntoutukseen osallistuvilla henkilöillä on oltava mahdollisuus antaa palautetta.

Palveluntuottajan on tarvittaessa Kelan pyynnöstä annettava Kelalle **yhteenvedo** sopimuksen voimassaoloaikana saaduista palautteista ja **selvitys** niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Kun asiakas antaa palautetta kuntoutuksensa aikana, palveluntuottajan on arvioitava palautteen sisältö ja hyödynnettävä palaute asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa.

Lisäksi kuntoutukseen osallistuvilta saadut palautteet on hyödynnettävä tulevan toiminnan kehittämisessä.

Kuntoutuspalvelun kriittisten kohtien mittaaminen

Hyödynnä kehittämistyössä ja kuntoutuksen laadun arvioimisessa vähintään kahta prosessimittaria, joiden avulla seurataan ja arvioidaan asiakkaan kuntoutusprosessin toimivuutta.

Mitattavia kuntoutuspalvelujen kriittisiä kohtia voivat olla esimerkiksi:

- etukäteistietojen ja ennakkoyhteydenoton hyödyntäminen kuntoutuksessa
- asiakkaiden yksilöllisten tavoitteiden huomiointi kuntoutuksessa
- palvelukuvauksen noudattaminen sopimusehtojen mukaisesti
- henkilöstön käyttö asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti
- kuntoutukseen liittyvä kirjaaminen
- kuntoutuspalautteen anto ja toimittaminen määräajassa
- sattuneet tapaturmat

- keskeytyneet kuntoutukset.

Laadunarvioinnin avulla kuntoutuksen toimintaa tulee kehittää, edistää ja vahvistaa entistä laadukkaammaksi ja asiakaslähtöisemmäksi.

Kela voi aina halutessaan pyytää selvityksen, miten kuntoutuksen laadunhallinta on toteutettu ja miten mahdolliset havaitut puutteet tai tarpeet on huomioitu kuntoutustoiminnan kehittämisessä ja sen toteutuksessa.

13 Toimintakyvyn arviointi

Asiakkaan toimintakykyä arvioidaan pätevillä ja luotettavilla mittareilla ja kuntoutuksen tavoitteet asetetaan saatujen mittaustulosten perusteella. Lisäksi asiakkaan kanssa yhteistyössä suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet ja seurataan niiden vaikutuksia. Arviointi toteutetaan sekä arvioinnin ja mittausten tulokset käsitellään yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen aikana. Jos tuloksista ilmenee sellaisia oireita tai asioita, joita ei voida käsitellä kuntoutuksen aikana, asiakas ohjataan terveydenhuoltoon jatkotoimenpiteitä varten.

Kuntoutuspalvelun osassa on mainittu kuntoutuspalvelussa käytettävät mittarit.

14 Kuntoutukseen liittyvät vakuutukset

14.1 Palveluntuottajan vakuutusturva

Kuntoutuksen aikainen vakuutusturva koskee asiakasta ja sellaista asiakkaan läheistä, joka osallistuu asiakkaan kuntoutukseen ja josta aiheutuvat kustannukset Kela korvaa palveluntuottajalle. Jos palveluntuottaja käyttää Kelan järjestämän ja korvaaman kuntoutuksen tuottamisessa alihankintaa, palveluntuottajan on varmistettava ja tarvittaessa osoitettava Kelalle, että palvelukuvauksessa edellytetty vakuutusturva on voimassa asiakkaan koko kuntoutuksen ajan.

Palveluntuottajalla on oltava asiakasta ja kuntoutukseen osallistuvaa läheistä varten seuraava vakuutusturva:

1. **Toiminnan vastuuvakuutus**, joka kattaa kuntoutustoiminnan

2. **Potilasvakuutus**, jos kuntoutusta toteuttaa terveydenhuollon ammattihenkilö, joka antaa terveyden- ja sairaanhoitoa.
3. **Ryhmämuotoinen tapaturmavakuutus**, joka kattaa kuntoutuksen aikana tapahtuneet henkilövahingot.

Kela ei korvaa kuntoutusohjelman aikana, vapaa-ajan ohjelman aikana tai muuna vapaa-aikana tapahtuneesta tapaturmasta tai vahingosta aiheutuvia kustannuksia asiakkaalle, asiakkaan läheiselle tai palveluntuottajalle. Vakuutusturvan mahdollinen puuttuminen ei poista palveluntuottajan vastuuta.

14.1.1 Toiminnan vastuuvakuutus

Toiminnan vastuuvakuutuksesta korvataan palveluntuottajan toiminnasta asiakkaalle ja kuntoutukseen osallistuvalla läheisellä aiheutuneita henkilö- ja esinevahinkoja.

14.1.2 Potilasvakuutus

Potilasvakuutuslain (948/2019) mukaisesta potilasvakuutuksesta korvataan terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä aiheutuneita henkilövahinkoja. Vakuutuksen on katettava myös opiskelijan antama terveyden- ja sairaanhoito.

Palveluntuottaja varmistaa, että asiakkaan saatavilla on potilasasiavastaavan yhteystiedot. Potilasasiavastaavan tehtävänä on neuvoa, miten mahdollinen potilasvahinkoa koskeva korvausvaatimus voidaan laittaa vireille.

14.1.3 Ryhmämuotoinen tapaturmavakuutus

Ryhmämuotoisesta tapaturmavakuutuksesta korvataan asiakkaalle ja kuntoutukseen osallistuvalla läheisellä kuntoutuksen aikana tapahtuneesta tapaturmasta aiheutuvia kuluja. Palveluntuottajalla on oltava ryhmämuotoinen tapaturmavakuutus, vaikka kuntoutus toteutuisi yksilökuntoutuksena.

Vakuutuksen on katettava kuntoutus, siihen sisältyvät matkat ja ohjattu vapaa-ajanohjelma. Vakuutuksen on oltava voimassa myös kuvapuhelun aikana.

Kela ei edellytä tapaturmavakuutuksen kattavan asiakkaan ja asiakkaan läheisen kuntoutukseen liittyviä kodin ja kuntoutuksen toteutuspaikan välisiä matkoja.

Ryhmämuotoisen tapaturmavakuutuksen on täytettävä seuraavat vähimmäisehdot:

- tapaturmasta aiheutuvien hoitokulujen vakuutusmäärän on oltava vähintään 8500 euroa.
- tapaturmaisesta pysyvästä haitasta vakuutusmäärän on oltava vähintään 5000 euroa
- tapaturmaisen kuoleman varalta vakuutusmäärän on oltava vähintään 5000 euroa.

14.2 Vakuutusturvasta tiedottaminen ja asiakkaan ohjaaminen

Palveluntuottajan tehtävänä on ilmoittaa asiakkaalle ja asiakkaan kuntoutukseen osallistuvalla läheisellä kirjallisesti ennen kuntoutuksen käynnistymistä, miten asiakas tai asiakkaan läheinen on vakuutettu sekä tilanteet, jotka palveluntuottajan vakuutusturva kattaa. Asiakkaalla ja hänen läheisellään on oltava tieto esimerkiksi siitä, että tapaturmavakuutus kattaa kuntoutusohjelman lisäksi vain ohjatun vapaa-ajanohjelman. Asiakkaalla ja hänen läheisellään on oltava etukäteen tieto myös ryhmämuotoisen tapaturmavakuutuksen korvausmääristä.

Jos kuntoutuksen aikana epäillään tapahtuneen vahinko tai tapaturma, palveluntuottaja ohjaa asiakasta ja varmistaa, että asiakas tietää miten hänen tulee kyseisessä tilanteessa menetellä. Tapaturman tai vahingon yhteydessä palveluntuottaja käy asiakkaan tai hänen läheisensä kanssa läpi vakuutusturvan sisällön ja enimmäiskorvausmäärät sekä ohjaa asiakasta tai hänen läheistään vahinkoilmoituksen tekemisessä.

15 Palveluntuottajan vastuu asiakasturvallisuuden toteutumisesta

Palveluntuottajana **vastaa asiakkaan turvallisuudesta koko asiakkaan kuntoutuksen sekä majoittumisen** (ml. edeltävän päivän majoittuminen) **ajan**.

15.1 Häätätilanteisiin valmistautuminen

Palveluntuottajan on huolehdittava toimitilan turvallisuudesta siten kuin pelastuslaissa (379/2011) ja pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (407/2011) säädetään.

Jos toimitilasta ei ole laadittu pelastuslain 15 §:n mukaista pelastussuunnitelmaa, palveluntuottajan on laadittava häätätilanteita varten ajantasainen ja toimitilakohtainen kirjallinen toimintasuunnitelma.

Toimintasuunnitelmassa on kuvattava vähintään, miten

- ehkäistään vaaratilanteiden syntyminen
- toimitaan vaaratilanteissa
- turvataan asiakkaiden poistuminen toimitilasta.

Toimintasuunnitelmassa täytyy huomioida myös toimintakyvyltään rajoittuneet henkilöt (muun muassa lapset, liikuntavammaiset, aistivammaiset, omaishoidettavat ja muistisairaat).

Palveluntuottajan jokaisen henkilöstöön kuuluvan on oltava tietoinen toimintasuunnitelmasta, osattava toimia sen mukaisesti ja osattava ohjata asiakasta mahdollisessa häätätilanteessa.

15.2 Menettelyohjeet erityistilanteissa

Varaudu huolellisesti esim. seuraavia erityistilanteita varten asiakkaiden kannalta:

- fyysisen tai henkisen väkivallan uhka
- seksuaalinen häirintä
- päihteiden käyttö
- epidemiat
- tapaturmat
- moniresistentti mikrobi.

Huomioitavaa: Jos moniresistentin mikrobin kantajalla on avoin infektoitunut haava tai voimakkaasti oireileva iho, siirrä kuntoutuksen toteutusta.

Huolehdi menettelyohjeiden päivityksestä sekä henkilöstön ajantasaisesta koulutuksesta asiaan liittyen ja tee niitä varten selkeät menettelyohjeet. Huomioi em. asioihin mahdollisesti liittyvä viranomaisohjeistus.

15.3 Henkilöstön ensiapuvalmius

Palveluntuottajan vastuulla on huolehtia siitä, että kaikki **asiakkaan kuntoutusohjelman toteutukseen osallistuvat henkilöt** ovat käyneet ensiavun **peruskurssin** (16 h). Ensiavun peruskurssi sisältää hätätilanteessa ja tavallisimmissa sairaus- ja onnettomuustilanteissa tarvittavat käytännön perustiedot ja -taidot. Tästä koulutuksesta henkilöllä on oltava voimassa oleva kurssitodistus.

Ensiavun peruskurssin suorittamisen jälkeen ensiapuvalmiutta voidaan päivittää toistuvasti hätäensiapukurssilla, ensiavun jatko- tai kertauskurssilla, jonka kesto on vähintään 8 tuntia. Osoituksena päivityskoulutuksesta henkilöllä on oltava voimassa oleva kurssitodistus.

15.4 Turvallisuuden varmistaminen kuntoutuksen aikana

Henkilö, joka ohjaa asiakasryhmää kuntoutusohjelman aikana, **vastaa aina tämän asiakasryhmän turvallisuudesta.**

15.5 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen

Jos kuntoutuksen aikana asiakkaalle tai kuntoutukseen osallistuvalle asiakkaan läheiselle sattuu vakava tapaturma, joka aiheuttaa **pitkän sairaalahoidon, pysyvän vamman** tai **kuoleman**, on siitä tehtävä ilmoitus Kelaan osoitteeseen: [kuntoutus_palvelukuvaukset\(at\)kela.fi](mailto:kuntoutus_palvelukuvaukset(at)kela.fi)

Ilmoitus on tehtävä seuraavista asioista:

- milloin tapaturma on sattunut
- mitä on tapahtunut

- miten tilanteessa on toimittu
- mitkä ovat olleet jatkotoimet
- mikä kuntoutuspalvelu on kyseessä
- mihin toimenpiteisiin palveluntuottaja on ryhtynyt vakavan tapaturman johdosta.

16 Kuntoutuksen markkinointi

Markkinointi palveluntuottajan toteuttamana on mahdollista vasta siinä vaiheessa, kun olet palveluntuottajana Kelan kanssa allekirjoittanut kyseisestä palvelusta sopimuksen ja tiedot toteutettavista kuntoutuspalveluista on julkaistu Kelan verkkosivulla.

Palveluntuottajalla on oltava omat verkkosivut, joilla annetaan selkeästi ajantasaista tietoa asiakkaille toteutettavista Kelan kuntoutuspalveluista.

Informoi verkkosivuilla asiakkaita mm. kuntoutuksen

- sisällöstä
- kohderyhmästä ja valintakriteereistä
- toteutuksesta
- hakemisesta.

Varmista myös, että verkkosivuilla on seuraavat asiat:

- Kysymyksessä on Kelan järjestämä ja rahoittama kuntoutus.
- Asiakkaalla on mahdollisuus hakea kuntoutusrahaa sekä matkakorvauksia Kelalta.

Markkinoinnin tiedot **eivät saa olla** ristiriidassa sopimuksen, kuntoutuksen palvelukuvausten tai Kelan ohjeiden kanssa.

Ohjaa verkkosivujen käyttäjää tutustumaan Kelan sivuihin, joilla on tarkempia tietoja Kelan etuuksista, kuten kuntoutusrahasta ja matkakorvauksista. Kuntoutuksen kohderyhmä huomioiden toteuta palvelun markkinointi saamen kielillä siltä osin kuin vastaavat tiedot eivät löydy Kelan sivuilta saamen kielillä.

17 Kelan tehtävät

17.1 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen

17.1.1 Palveluntuottaja

Kelan kuntoutuksen palveluntuottajana voi toimia yksityinen yritys, laitos, säätiö tai muu yhteisö, jolla on valmius toteuttaa Kelan kuntoutuslain tarkoittamia kuntoutuspalveluja.

Palveluntuottajana voi toimia Kelan kuntoutuslain perusteella (53 §) palveluntuottaja, joka ei ole julkinen tai julkiseen rinnastettava taho. Edellytys koskee myös mahdollista alihankkijaa. Esimerkiksi hyvinvointialue, kunta tai kuntayhtymä ei voi toimia palveluntuottajana. Sen sijaan kuntalain (410/2015) 126 §:n mukaisesti yhtiöitetty ja kuntoutuspalvelulle asetetut ehdot täyttävä toimija voi toimia palveluntuottajana.

Kela voi hankkia julkisen tai julkiseen rinnastettavan tahon antamia tai alihankintana toteuttamia kuntoutuspalveluja vain, jos lain mukaista kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta ei voida muuten täyttää (Kelan kuntoutuslain 53 § 2 mom.) Kela ei voi siten hankkia harkinnanvaraisen kuntoutuksen palveluja julkiselta tai julkiseen rinnastettavalta taholta.

Palveluntuottajan ja palveluyksikön rekisteröinti

Palveluntuottajan, joka tuottaa terveydenhuollon palveluja, on noudatettava sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevaa lainsäädäntöä (741/2023). Palveluntuottaja vastaa myös siitä, että palveluntuottaja ja palveluyksikkö on rekisteröity kyseisen lain edellyttämällä tavalla.

17.1.2 Ryhmittymä

Ryhmittymällä tarkoitetaan kuntoutuspalveluntuottajien yhteistyötä sopimuksen saamiseksi. Yritykset voivat muodostaa ryhmittymän ja hakeutua kuntoutuspalveluntuottajaksi ryhmittymänä. Ryhmittymään kuuluvat kuntoutuspalveluntuottajat sitoutuvat sopimuksen mukaisen kuntoutuspalvelun

toteuttamiseen yhteisvastuullisesti. Jokaisen ryhmittymän jäsenen tulee osallistua hankinnan kohteena olevan kuntoutuspalvelun toteuttamiseen.

Kela edellyttää, että ryhmittymä nimeää joukostaan yhden palveluntuottajan, jonka kautta ryhmittymän sopimuksen toteuttaminen järjestetään. Kelan toimeenpano- ja maksujärjestelmiin kirjataan kyseisen palveluntuottajan Y-tunnus. Kuntoutuspalvelun laskutus ja maksaminen sekä yhteydenpito Kelan kanssa hoidetaan kyseisen palveluntuottajan kautta.

17.1.3 Alihankinta

Voit tuottaa Kelan kuntoutuspalveluja myös alihankintana. Koko palvelua ei saa kuitenkaan tuottaa alihankintana, vaan palveluntuottajan pitää itse toteuttaa ainakin osa kyseessä olevasta kuntoutuspalvelusta.

Alihankinnan käyttäminen ei rajoita vastuutasi kuntoutuspalvelun tuottamisesta. Vastaat Kelalle alihankkijan toteuttamasta kuntoutuspalvelusta, vastuista ja velvoitteista kuten omistasi.

Huomioitavaa on, että

- alihankkija ja palveluntuottaja ovat **aina eri yrityksiä**
- alihankkija **ei ole** sopimussuhteessa Kelaan
- alihankkija **ei voi olla** julkinen tai siihen rinnastettava taho.

17.2 Asiakkaan kuntoutusasian käsittely

Asiakas hakee Kelan järjestämää kuntoutusta täyttämällä kuntoutushakemuksen. Tarkemmat ohjeet palvelukohtaiseen hakemiseen löytyvät Kelan henkilöasiakkaiden verkkosivuilla kohdassa Miten haet kuntoutukseen.

17.2.1 Kuntoutuspäätös

Asiakas saa hakemaansa kuntoutukseen aina kirjallisen päätöksen, jossa on kerrottu asian ratkaisu perusteluineen. Asiakas saa myönteisen kuntoutuspäätöksen liitteenä ohjeet kuntoutuksen toteutusta varten.

Asiakkaan myönteinen kuntoutuspäätös sekä kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot lähetetään palveluntuottajalle.

17.2.2 Toimenpiteet toteutuneen kuntoutuksen jälkeen

Asiakkaan kuntoutuksen toteutumisen jälkeen Kela ohjaa asiakkaan tarvittaessa muiden tämän tarvitsemien palvelujen pariin.

18 Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen

18.1 Maksaminen

Kela maksaa hyväksytyn laskun perusteella kuntoutuksesta aiheutuneet todelliset sopimuksenmukaiset kustannukset palveluntuottajalle. Kela korvaa vain toteutuneesta kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset.

Jos asiakas keskeyttää kuntoutuksen, Kela maksaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset kuntoutuksen keskeytymiseen saakka.

Kela voi maksaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset, vaikka niitä ei olisi haettu määräajassa, jos epääminen myöhästymisen vuoksi arvioidaan kohtuuttomaksi.

18.2 Laskuttaminen

Palveluntuottaja sitoutuu noudattamaan sopimuksen mukaisia hintoja ja hintalajeja. Sovitut hinnat sisältävät kaikki kyseisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Palvelukuvauksen mukaisesta kuntoutuksen toteuttamisesta ei saa periä asiakkaalta asiakasmaksua, omavastuuosuutta tai muuta lisämaksua.

Lähetä lasku Kelaan **viimeistään 2 kuukauden kuluessa** kuntoutuksen toteutumisesta. Käytä laskuttaessasi Kelan laskutuslomaketta. Käytä laskuttaessa Kelan laskutuslomakkeita tai verkkolaskua. Noudata laskutuksessa Kelan verkkosivuilla annettuja laskutusohjeita, sopimuksen, hintaliitteen ja palvelukuvauksen lisäksi.

18.3 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen ja laskuttaminen, kun asiakas sairastuu äkillisesti

Äkillinen sairastuminen tarkoittaa tilannetta, jossa asiakas tai läheinen sairastuu äkillisesti kuntoutusta edeltävänä iltana klo 16 jälkeen tai kuntoutuspäivän aamuna. Asiakasta pidetään äkillisesti sairastuneena vain ensimmäisen sairauspäivän ajan. Siksi tässä annettuja ohjeita voi noudattaa vain ensimmäisenä sairauspäivänä.

19 Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö

Kela tiedottaa kuntoutuspalveluista valtakunnallisesti sekä paikallisesti.

Kelan kumppaneille kohdistetut verkkosivut sisältävät mm.

- kuntoutuksen palvelukuvaukset
- tietoa palveluista
- ajankohtaistiedotteita
- tiedotuksia sidosryhmille järjestettävistä tilaisuuksista, kuten koulutuksista ja työkokouksista.

Liite 1: Ammatti- ja tehtävänimikkeet

Ammattinimikkeellä tarkoitetaan suojattua ammattinimikettä, jota käyttävä henkilö on oikeutettu toimimaan asianomaisessa ammatissa ja käyttämään asianomaista lailla tai asetuksella suojattua ammattihenkilön ammattinimikettä.

AMK-tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat vanhemmat opistoasteen tutkinnot. Ammattiopistotasoihin ammatillisiin perustutkintoihin rinnastetaan vastaavat vanhemmat koulutasoiset tutkinnot.

Kaikkiin tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat EU:ssa hyväksytyt koulutukset. Siltä osin, kun kyseessä on ammatti, joka edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tunnustamista Suomessa, noudatetaan ammattipätevyyden tunnustamisesta annettua lakia tai sen sijaan tullutta lakia.

Henkilöt, jotka ovat saaneet nimikesuojauksen ennen vuotta 2008 ammattiin, johon ei enää järjestetä koulutusta, katsotaan edelleen terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja asetuksen tarkoittamiksi terveydenhuollon ammattihenkilöiksi.

Astmahoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK) **tai** terveydenhoitaja (AMK), joka lisäksi on
 - o suorittanut lisäkoulutuksen astman ja allergian hoitotyöstä (15 opintopistettä) **tai**
 - o suorittanut hengityselinsairaalan hoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Audionomi/kuulontutkija

- henkilö, jolla on soveltuva terveystieteen tutkinto, ja joka lisäksi on
 - o suorittanut ammattikorkeakoulun audiologiset erikoistumisopinnot (60 opintopistettä)

Diabeteshoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK) **tai** terveydenhoitaja (AMK), jonka
 - o tutkintoon on sisällytetty suuntautumisvaihtoehtona diabeteksen ehkäisy- ja hoitotyö **tai**
 - o joka tutkinnon jälkeen on suorittanut vastaavan erikoistumis- tai täydennyskoulutuksen (30 opintopistettä)

Diabeteksen hoidon erityispätevyyden saanut erikoislääkäri (diabeteslääkäri)

- edellytyksenä erikoislääkärin tutkinto
- henkilö, jolle Suomen lääkäriliitto on myöntänyt ko. erityispätevyyden

Erikoislääkäri

- henkilö, jolle Lupa- ja valvontavirasto on myöntänyt oikeuden harjoittaa erikoislääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa

Erikoistuva lääkäri

- henkilö, jolle yliopisto on myöntänyt opinto-oikeuden alan erikoistumiskoulutusohjelmaan

Soveltavan liikunnanohjaaja/Erityisliikunnan ohjaaja

- Liikunnanopettaja, liikunnanohjaaja tai vapaa-ajan ohjaaja, jolla on vähintään approbatur-tasoinen tai sitä vastaava (15-25 opintopistettä) pätevyityminen tai suuntautuminen erityisliikuntaan.

Erityisopettaja

- henkilö, joka täyttää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998) säädetty kelpoisuusvaatimukset toimia erityisopettajana

Fysioterapeutti (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike, jonka lisäksi henkilöllä on oltava
- Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

IBD-hoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK), joka
 - o on suorittanut täydennyskoulutuksen IBD-potilaan hoitotyö (30op) tai
 - o Suolistosairauksien hoitotyöhön erikoistunut osaaja -opinnot (30 op)

IT-ohjaaja

- tehtävänimike
- ammatillisena peruskoulutuksena voi olla esimerkiksi datanomin tai tradenomin tutkinto
- näkövammaisten kuntoutusta toteutettaessa lisäksi henkilöllä oltava hankittuna
 - o näkövammaistaitojen erikoisammattitutkinto tai näkövammaisten IT-ohjaukseen tarvittavat erityistaidot esimerkiksi Ammattiopisto Liven tai Näkövammaisten liitto järjestämässä koulutuksessa

Jalkaterapeutti (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike, jonka **lisäksi on oltava**
 - Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Jalkojenhoitaja

- terveydenhuollon ammattitutkintonimike
- **oltava** Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus toimia nimikesuojattuna terveydenhuollon ammattihenkilönä (ennen vuotta 2008)

Kommunikaatio-ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on**
 - kommunikaatio-ohjaajan erikoisammattitutkinto **tai**
 - viittomakielen opettajan **tai**
 - viittomakielen tulkin (AMK) **tai**
 - näkövammaistaitojen ohjaajan koulutus

Kommunikaatio ja viittomakielen ohjaaja

- suorittanut kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon (kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala)

Kuntoutuksen erityispätevyyden saanut erikoislääkäri

- kuntoutuksen erityispätevyys edellyttää erikoislääkärin tutkintoa
- Suomen Lääkäriliiton myöntämä erityispätevyys

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike, lisäksi **on oltava**
 - Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Kuulovammaisten kuntoutusohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali- **ja/tai** terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon **ja/tai** soveltuvan ylemmän tai alemman yliopistotutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o työpaikkakoulutuksena saatu koulutus kuulovammaisuudesta ja sen kuntoutuksesta (esim. vähintään 6 kk koulutus työn ohessa) **ja/tai**
 - o työkokemusta päätoimisesta kuulovammaisten kuntoutuksessa työskentelystä vähintään 1 vuosi tai työkokemusta päätoimisesta kuulovammaisten kanssa työskentelystä vähintään 3 vuotta **ja/tai**
 - o audionomin koulutus **ja/tai**
 - o kuulovammaisten kuntoutukseen liittyviä opintoja (vähintään 30 opintopistettä) esimerkiksi
 - audiologian **tai**
 - viittomakielen ja visuaalisen viittomakielen **tai**
 - kommunikoinnin opintoja

Kuurosokeuskuntouttaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja humanistisen alan amk-tutkinnon suorittanut henkilö, **jolla lisäksi oltava vähintään yksi seuraavista**
 - o näkövammaistaitojen ohjauksen osaamisalan kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto
 - o viittomakielen tulkkaus, (Tulkki AMK, viittomakieli) **tai** puhevammaisten tulkkaus ja kommunikaatio-ohjaus (Tulkki AMK, puhevammaisten tulkkaus)
 - o viittomakielen ohjaaja -koulutuksessa suoritettavat kuurosokeusopinnot
 - o työpaikkakoulutuksena saatu koulutus kuurosokeudesta ja sen kuntoutuksesta

Laillistettu lääkäri

- lääketieteen perustutkinnon suorittanut henkilö **ja**

- henkilö, jolle Lupa- ja valvontavirasto on hakemuksen perusteella myöntänyt oikeuden harjoittaa lääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa

Lastenohjaaja

- suorittanut lapsi- ja perhetyön perustutkinnon **tai**
- lastenohjaaja (kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto) **tai**
- lastenhoitaja **tai**
- sosiaali- ja terveydenhuoltoalan, kasvatustieteen ja erityispedagogiikan opiskelija

Liikkumistaidon ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteen ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto

Liikuntaneuvoja / Liikunnanohjaaja

- suorittanut toisen asteen liikunnanohjauksen ammatti- tai perustutkinnon

Liikunnanohjaaja (AMK)

- suorittanut liikunnan- ja vapaa-ajan koulutusohjelman ammattikorkeakoulussa

Lähihoitaja

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike
- **oltava** Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan nimikesuojattuna ammattihenkilönä

Musiikkiterapeutti

- musiikkiterapeutin koulutuksen saanut henkilö

Neuropsykiatrinen valmentaja

- on suorittanut neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen, joka on laajuudeltaan vähintään 20 op ja täyttää Neuropsykiatriset valmentajat ry:n

jäsenistölleen asettamat neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen
laatukriteerit

Neuropsykologi

- psykologin peruskoulutus, **lisäksi on oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä **ja**
 - o on suorittanut neuropsykologin erikoistumiskoulutuksen
- kliininen neuropsykologi tai neuropsykologian erikoispsykologi

Nuoriso-ohjaaja

- henkilö, joka suorittanut toisen asteen kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon **tai**
- yhteisöpedagogi (AMK), jolla suuntautumisena nuorisokasvatuksen, nuoriso- ja järjestötyön tai kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma **tai**
- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto sosionomi (AMK), jolla suuntautumisena nuorisotyö

Nuorisotyöntekijä

- tehtävänimike
- sosionomi (AMK), jonka opintojen suuntautumisena nuorisotyö **tai**
- nuorisokasvatuksen maisteri **tai**
- yhteisöpedagogi (AMK)

Näkövammaistaitojen ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteen alan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o näkövammaistaitojen ohjauksen osaamisalan erikoisammattitutkinto **tai**
 - o kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto, näkövammaistaitojen ohjauksen osaamisala **tai**
 - o työpaikkakoulutuksena saatu koulutus näkövammaisuudesta ja sen kuntoutuksesta

Näkövammaisten kuntoutusohjaaja

- sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o Arla instituutissa tai Keskuspuiston ammattiopisto Arlan toimipaikassa ammatillisena lisätutkintona suoritettu näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus
 - o vuodesta 2012 alkaen näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutuksen on korvannut näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto

Näönkäytönohjaaja

- sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o näkövammaistaitojen ohjauksen osaamisalan erikoisammattitutkinto, johon sisältyy näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjauksen tutkinnon osa

Opettaja

- henkilö, joka täyttää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998) säädetyt kelpoisuusvaatimukset toimia opettajana

Perheterapeutti

- terveydenhuollon laillistettu ammattinimike, jonka Lupa- ja valvontavirasto on myöntänyt

Pistekirjoituksen ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto **tai**
 - o työpaikkakoulutuksena saatu koulutus pistekirjoituksen ohjaamisesta

Psykologi

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Psykoterapeutti

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus käyttää psykoterapeutin nimikesuojattua ammattinimikettä

Puheterapeutti

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla **lisäksi on oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Puhevammaisten tulkki

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden alan ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on **lisäksi oltava**
 - o puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto **tai**
 - o viittomakielen tulkin (AMK) tutkinto, joka on valmistunut vuonna 2015 tai sen jälkeen

Ratsastusterapeutti

- opetus-, sosiaali-, tai terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, joka **lisäksi** on suorittanut
 - o Suomen ratsastusterapeutit ry:n järjestämän ratsastusterapeuttikoulutuksen **tai**
 - o Ruotsissa vastaavan koulutuksen

Ravitsemusterapeutti

- **oltava** Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Ravintoneuvoja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK) **tai** terveydenhoitaja (AMK)
 - o jolla **lisäksi on** lisäkoulutuksella hankittua osaamista ravinnosta, ravitsemuksesta ja ravintoneuvonnasta
- kotitalousopettaja

Reumahoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK) **tai**
- terveydenhoitaja (AMK), joka on suorittanut reumasairauksien hoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä) **tai**
- reumahoitotyön täydennyskoulutuksen (15 opintopistettä)

Sairaanhoitaja (AMK)

- sosiaali- ja terveystieteiden tutkintotutkinto
- **oltava** Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä
- koulutukseen voi sisältyä suuntautumisvaihtoehtoja
- tutkinnon jälkeen voi suorittaa erikoistumis- tai täydennyskoulutuksia

Seksuaalineuvoja

- sosiaali- tai terveydenhuollon tutkinto
- oltava suoritettuna seksuaalineuvojan koulutus (30 opintopistettä)

Seksuaaliterapeutti

- sosiaali- tai terveydenhuollon tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on yhteispohjoismaisen The Nordic Association for Clinical Sexology (NACS) järjestön auktorisointi (Suomessa NACS-jäsenjärjestönä Suomen seksologinen Seura).
- Suomessa auktorisoitu nimike on: ”seksuaaliterapeutti, erityistaso (NACS)”

Sosiaalityöntekijä

- henkilö, jolla on oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Sosionomi (AMK)

- sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkintokoulutuksen nimike, **lisäksi oltava** oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä

Syöpäsairaanhoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja (AMK) tai terveydenhoitaja (AMK), joka **lisäksi on**
 - o suorittanut syövän ehkäisy, syöpään sairastuneen hoito ja hoitotyön erikoistumisopinnot (30 opintopistettä) tai vastaavan sisältöisen koulutuksen (30–60 opintopistettä)

Terveydenhoitaja (AMK)

- sosiaali- ja terveystieteiden tutkintokoulutuksen nimike, **lisäksi oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Toimintaterapeutti (AMK)

- sosiaali- ja terveystieteiden tutkintokoulutuksen nimike, **lisäksi oltava**
 - o Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Työfysioterapeutti

- täytettävä työterveyshuoltolaissa (1383/2001) sekä hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöistä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (708/2013) säädetyt vaatimukset toimia työfysioterapeutin tehtävissä

Työterveyshoitaja

- täytettävä työterveyshuoltolaissa (1383/2001) sekä hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöistä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (708/2013) säädetyt vaatimukset toimia työterveyshoitajan tehtävissä

Uniapneahoitaja

- Sairaanhoitaja (AMK) tai terveydenhoitaja (AMK), joka **lisäksi on**
 - o erikoistunut uniapneapotilaan hoitoon tai kuntoutukseen ja täyttää Suomen Unihoitajaseura ry:n uniapneahoitajan erityispätevyyteen asettamat pätevyysvaatimukset

Uroterapeutti

- sairaanhoitaja (AMK) tai fysioterapeutti (AMK), **lisäksi oltava**
 - o suoritettuna uroterapiaan liittyvä ammatillinen lisäkoulutus (30 opintopistettä) tai aiempi vastaava koulutus

Vapaa-ajan ohjaaja

- oltava nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto **tai**
- lasten ja nuorten erityisohjaajan tutkinto

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- On varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan kelpoinen toimimaan varhaiskasvatuksen erityisopettajana

Varhaiskasvatuksen opettaja

- On varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan kelpoinen toimimaan varhaiskasvatuksen opettajana

Viittomakielen tulkki (AMK)

- oltava humanistisen ja kasvatustieteiden ammattikorkeakoulututkinto viittomakielen tulkin koulutusohjelmassa **tai** viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus - koulutus

Yhteiskuntatieteiden maisteri, pääaine kuntoutustiede

- ylempi korkeakoulututkinto, jossa pääaineena on kuntoutustiede

Yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisteri, pääaine sosiaalipsykologia

- ylempi korkeakoulututkinto, jossa pääaineena on sosiaalipsykologia

Yhteisöpedagogi (AMK)

- oltava suoritettuna ammattikorkeakoulututkinto nuorisokasvatuksen, nuoriso- ja järjestötyön tai kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa.